

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ
461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6 Tel.: 048/535 2515 Fax: 048/535 2332

Katedra speciální a sociální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SPECIFIKACE ODSOUZENÝCH VE VÝKONU
TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY**

Školní rok : 2004/2005

Autor : Zdeněk REZEK

V H. Slavkov dne : 26.dubna 2004

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6 Tel.: 048/535 2515 Fax: 048/535 2332

Katedra: Pedagogiky a psychologie – oddělení sociálních studií

Obor: Sociální pedagogika

SPECIFIKACE ODSOUZENÝCH VE VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Autor:

Zdeněk REZEK

Podpis:

Adresa: Školní 876/12, Horní Slavkov, 357 31

Vedoucí práce: Mgr. Ladislav Tušík

Počet:	stran	tabulek	grafů	obrázků	příloh
	53	6	34	10	11

V Horním Slavkově 13. dubna 2004

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

3146074902

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 048/535 2515

Fax: 048/535 2332

Katedra:

Pedagogiky a psychologie – oddělení sociálních studií

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát)

Zdeněk REZEK

adresa:

Horní Slavkov, Školní 876/12, 357 31

obor (kombinace):

sociální pedagog

Název BP:

Specifikace odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody

Název BP v angličtině:

The specification of convicts in imprisonment

Vedoucí práce:

Mgr. Vladislav TUŠÍK

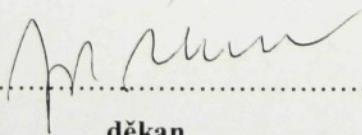
Konzultant:

Termín odevzdání:

30. dubna 2004

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 10. prosince 2002

děkan

vedoucí katedry

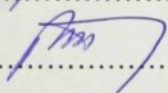
Převzal (kandidát):

REZEK Zdeněk

Datum:

12. prosince 2002

Podpis:

Cíl: Cílem je zjistit, zda se po minulém režimu humanizace českého vězeňství příliš neuvolnila a není ze stravy odsouzených zneužívána.

Předpoklady: V uvedeném dotazníku se odsouzení vyjádří, jaká doba byla pro výkon trestu dle jejich názorů vyhovující, dále se zaměřím na to, zda se propuštění odsouzení vracejí do výkonu trestu a pokud ano z jakého důvodu.

Metody: Bude proveden vlastní výzkum prostřednictvím dotazníku, kdy odsouzení budou odpovídat na několik otázek, které budou zaměřeny na zjištění současného stavu českého vězeňství z pohledu odsouzených.

Literatura:

Zapletal, J. a kol.: Kriminologie, zvláštní část. Díl II. Policejní akademie České republiky.
Praha 1996.

Boukal, J.: Bulletin Sboru nápravné výchovy ČSR č. 9. Praha 1969.

Jelínek, J., Sovák, Z.: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním. 11. aktualizované vydání. Praha 1999.

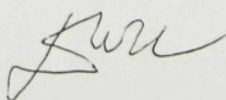
Zákon č. 169/1999 Sb. ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345 ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Vnitřní řád odnětí trestu svobody Věznice VS ČR Horní Slavkov.

Časopisy České vězeňství. Generální ředitelství VS ČR, Praha.

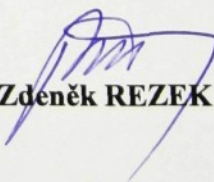
Vedoucí práce :

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškerou použitou literaturu.

V Horním Slavkově 13.dubna 2004

Zdeněk REZEK

Poděkování:

Děkuji vedení věznice Horní Slavkov za vytvoření podmínek k realizaci mé práce a všem, kteří mi pomohli svou radou, svým vstřícným přístupem a trpělivostí. Vedoucímu práce Mgr. Vladislavu Tušíkovi děkuji za odbornou a metodickou pomoc.

PROHLÁŠENÍ

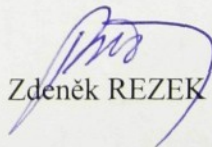
Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména ustanovení § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (dále jen TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díle, až do jejich skutečné výše.

P r o h l a š u j i, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím literatury a právních předpisů v práci uvedených.

Dne 13. dubna 2004

Zdeněk REZEK

Anotace

Bakalářská práce se zabývá nastíněním závažných problémů, které plynou z výkonu trestu odnětí svobody jako obtížné zvládání životní situace, a mají dopad na psychiku odsouzeného, na jeho vztahy a vazby s reálným životem. Cílem je zjistit, jakým způsobem se změnily podmínky ve výkonu trestu odnětí svobody před rokem 1989 a po transformaci vězeňství od roku 1989 až do současné doby.

Annotation

This Bachelor's dissertation outlines serious problems related to an execution of a punishment such as how to get under control difficult life situations which affect convict's mental condition, his relationships and links to a real life. The point of the dissertation is to find out changes of an execution of a punishment before 1989 and after the transformation of the Prison service of the CR from 1989 to the present.

Anotation

Die Bakkalaureusarbeit befasst sich mit schattierung triftige Probleme, welche sich aus den Strafvollzug des Freiheitenzuges ergeben ihre mühsame Bewältigung der Lebenssituation, welche auf die Psychik des Verurteilten Einfall haben auf seine Beziehungen und Verbindungen mit dem Realleben. Das Ziel ist festzustellen auf welche Weise sich die Bedingungen im Strafvollzug des Freiheitenzuges veränderten vor dem Jahre 1989 und nach der Transformation des Gefängnisdienstes seit dem Jahr 1989 bis zur Gleichzeitigkeit.

OBSAH

I. ÚVOD	1
II. PŘÍPRAVNÁ FÁZE	1
1. TEORETICKÁ ČÁST	2
1.1. Trestný čin	2
1.2. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody	3
1.2.1. Předmět úpravy	3
1.2.2. Hlavní zásady výkonu trestu	3
2. Srovnání koncepce vězeňství v České republice před rokem 1989 a po roce 1989	3
2.1. Důsledky stagnace společnosti v oblasti vězeňství před rokem 1989	4
2.2. Etapy transformace vězeňství po roce 1989	5
3. Speciální pedagog	11
4. Program zacházení	12
5. Psycholog	12
6. Resocializace	13
7. Resocializační programy	16
III. PRAKTICKÁ ČÁST	17
1. Dotazníkové šetření názorové hladiny odsouzených (probandů)	17
2. Vyhodnocení výsledků srovnávání podmínek VTOS před rokem 1989 a po roce 1989	52
3. Ověření stanovené hypotézy	52
IV. ZÁVĚREČNÁ FÁZE	52
ZÁVĚR	53
LITERATURA	54
PŘÍLOHY	55

I. ÚVOD

Vývoj vězeňství, jeho celková kulturní úroveň a materiální podmínky jsou odrazem vývoje, kulturní a ekonomické úrovně celé společnosti. Způsob zacházení s pachateli trestných činů vyjadřuje velmi zřetelně i vztah společnosti (státu) k jedinci a postoj k občanským právům a svobodám.

II. PŘÍPRAVNÁ FÁZE

Cílem mé bakalářské práce je nastínění některých závažných problémů, které plynou z výkonu trestu odnětí svobody jako obtížné životní situace, které mají dopad jak individuální (na psychiku odsouzeného) tak sociální (na jeho vztahy a vazby s reálným světem).

V projektu své bakalářské práce jsem se rozhodl zjistit, jakým způsobem se změnilo z pohledu odsouzeného hodnocení a srovnání podmínek ve výkonu trestu odnětí svobody před rokem 1989 a po transformaci vězeňství od roku 1989 do současné doby.

Obecně se má za to, že bezpečnost věznic a jejich humanita jsou spojené nádoby. Posílení bezpečnosti zejména ve vyšších stupních ostrahy je spojováno s komplexnější organizovaností života vězňů a s tím souvisejícím širším rozsahem omezení. Požadavky na odborné zacházení a vytváření humanitních podmínek působí naopak proti takovým omezením. Bezpečnost a humanita spolu s odborným zacházením se vzájemně nevylučují a vše je otázkou pouze míry. Cestou k rozumné míře omezení plynoucích z požadavků bezpečnosti je přesné vyprofilování skupin vězňů, na něž se mají omezení vztahovat, a přesná diagnostika, jež má stanovit, kromě jiného, také konkrétní míru bezpečnostních rizik, která ten či onen vězeň představuje. Obojí potom musí vést k individualizaci restriktivních opatření, přičemž je nutno se vyhýbat opatřením plošným.¹

Na základě vlastních zkušeností předpokládám a stanovuji hypotézu, že i po letech transformace a reformy českého vězeňství od roku 1989 je řada oblastí a konkrétních podmínek výkonu trestu odnětí svobody odsouzenými vnímáno jako více zatěžující nebo vedoucí k nárůstu pocitů nespokojenosti.

¹ MECLOVÁ, K.: Rozvoj vězeňského systému v České republice. České vězeňství č. 4. 2002.

Při teoretické přípravě před realizací vlastního šetření jsem vycházel z předpokladu, že pro správné pochopení a interpretaci výsledků zvoleného projektu je třeba se dotknout nejdůležitějších aspektů k získání uceleného náhledu na tuto obsáhlou problematiku. Proto jsem v teoretické části své práce předložil definice základních pojmů ve vztahu k odsouzenému a výkonu trestu odnětí svobody; stručné srovnání koncepce vězeňství v České republice před rokem 1989 a po roce 1989; přiblížil část z rozsáhlé práce specializovaného vězeňského personálu (speciálního pedagoga a psychologa) a v neposlední řadě i velmi významný a rozhodující proces resocializace.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. TRESTNÝ ČIN

Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně č. 140/1961 Sb.

Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když vykazuje znaky trestného činu. K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanovili tento zákon výslovně, že postačí zavinění k nedbalosti. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.

Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem v tomto zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, nebo věděl že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem v tomto zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, až o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

1.2. ZÁKON O VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

1.2.1. PŘEDMĚT ÚPRAVY

Zákon č. 169/1999 Sb. ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů upravuje výkon trestu odnětí svobody (dále „výkon trestu“) ve věznicích a ve zvláštních odděleních vazebních věznic.

Výkonem trestu se sleduje dosažení účelu trestu odnětí svobody (dále jen „trest“) ve smyslu trestního zákona prostředky stanovenými v tomto zákoně.

Výkonem trestu se podle tohoto zákona rozumí též výkon trestního opatření odnětí svobody uloženého mladistvému; jeho výkonem sleduje dosažení účelu stanoveného zákonem o soudnictví ve věcech mládeže.

1.2.2. HLAVNÍ ZÁSADY VÝKONU TRESTU

Trest může být vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody; tím však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti.

S odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem.

2. SROVNÁNÍ KONCEPCE VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE PŘED ROKEM 1989 A PO ROCE 1989

Demokratické změny ve společnosti po roce 1989 výrazně zasáhly i vězeňství. Potřeba zásadních změn ve vězeňství byla důrazně požadována na základě zjištění reálného stavu ve vězeňství pracovními komisemi České národní rady a ministerstva spravedlnosti. Výzkumnou skupinou penitenciárních pracovníků byla provedena analýza a komparace vězeňství z pohledu úrovně dle Standartních minimálních pravidel a Evropských vězeňských pravidel, Listiny základních práv a svobod a na základě analýzy vězeňských systémů a zkušeností vyspělých států s dlouhodobou tradicí demokracie.¹

¹ NETÍK, K. a kol: Koncepce rozvoje vězeňství. Bulletin ředitelství SNV ČR, č. 3, 1991.

Velmi významné je pochopení souvislostí a historicky podmíněných okolností, které ovlivňovaly a ovlivňují transformaci: zatímco v celé řadě evropských zemí (především země EU) se vězeňství rozvíjí spojitě přibližně 50 let a v některých zemích i déle, v České republice je to pouhé desetiletí. Zatímco rozvinuté vězeňské systémy se pouze korigují a hledají nové cesty, český vězeňský systém se transformuje zásadně. Vysoká míra změn vyvolává v celé společnosti velká očekávání, přičemž si ale již méně uvědomuje, o jak zdoluhavé procesy se jedná.

Počátky tradice českého vězeňství spatřujeme sice ve 20. letech minulého století, avšak kontinuita byla hrubě narušena 2. světovou válkou a stejně hrubě i vývojem poválečným. Přestože snahy po změnách můžeme zaznamenat již v polovině let šedesátých, ke skutečné transformaci vězeňství dochází až v letech devadesátých a v současnosti.

K uplatnění nové koncepce v reformních úsilí po roce 1990 bylo nutno přehodnotit vývoj českého vězeňství v předchozích letech zejména se zřetelem na negativní vlivy po roce 1948, ale také se zřetelem na dílčí úspěchy, kterých bylo dosaženo při využívání penologie a penitenciární teorie v letech 1969 – 1980. zdroji inspirace kromě toho byly zkušenosti západoevropského vězeňství, ale též pozitivní výsledky vězeňství I. republiky.

Nezbytné reformní kroky, jež byly postupně realizovány především v první polovině devadesátých let. se týkaly především čtyř základních oblastí. V první řadě šlo o depolitizaci vězeňství, které s minulostí stalo obávaným mocenským nástrojem. Nezbytným krokem byla též demilitarizace vězeňství ve smyslu odstranění zbytečných militantních prvků v zacházení s vězni, přičemž ovšem část personálu Vězeňské služby zůstává i nadále plném slova smyslu příslušníky ozbrojeného sboru. Dalším krokem bylo úsilí o decentralizaci vězeňství s cílem posílit pravomoci ředitelů vězeňských zařízení. Zdá se však, že především díky legislativní svázanosti nebyl tento proces dosud úspěšně završen. Konečně posledním, ale neméně významným je proces humanizace.¹

2.1. DŮSLEDKY STAGNACE SPOLEČNOSTI V OBLASTI VĚZEŇSTVÍ PŘED ROKEM 1989

- přetrvávání silně represivních prvků trestní politiky a vězeňství, což se promítlo do pojetí filozofie výkonu trestu, kde vládlo přeceňování významu represe a nadměrné užívání trestu odnětí svobody;

¹ NETÍK, K. a kol: Koncepce rozvoje vězeňství. Bulletin ředitelství SNV ČR, č. 3, 1991.

- v oblasti zacházení s odsouzenými byl uplatňován akcent trestání a autokratické organizování nápravně výchovného procesu, kdy složka korektivní socializace byla redukována na jednotné formální politické vzdělávání odsouzených;
- za hlavní prostředek výchovného působení byla považována výrobní činnost (pracovní výkonnost odsouzeného);
- vězeňská zařízení velkých kapacit, kde vládlo přísné direktivní řízení a proorganizování veškerého času odsouzených se silnými prvky vnější kontroly a vysoce formální vztahy;
- nevyhovující, unifikované a nedostatečné vybavení cel a prostor pro volnočasové aktivity;
- nevhodné prostory pro pracovní činnost odsouzených včetně značně zastaralého výrobního zařízení;
- minimální vybavení všech složek vězeňského systému moderní technikou;
- často nedostatečně kvalifikovaný personál, nedostatek specialistů (lékařů, psychologů, sociálních pracovníků, vychovatelů);
- neexistující informační síť a chybějící návaznost na systém postpenitenciární péče;

Souhrn výše uvedených nedostatků, který charakterizuje stav vězeňství před listopadem 1989, byl výchozím bodem pro formování úkolů a etap rozvoje vězeňství v České republice.¹

2.2. ETAPY TRANSFORMACE VĚZEŇSTVÍ PO ROCE 1989

ROK 1990

- rozchod s minulostí a analýza reálného stavu vězeňství;

ROK 1991

- vypracování Koncepce rozvoje vězeňství;
- formulace cílů reformy a postupy jejich dosažení;
- cílem stanoveno vytvoření moderního vězeňského systému zakotveného v širším systému sociální péče a systému represivních orgánů státní moci, jehož funkcí je účinná ochrana společnosti před kriminalitou;

¹ NETÍK, K. a kol: Koncepce rozvoje vězeňství. Bulletin ředitelství SNV ČR, č. 3, 1991.

- stanovení požadavku koncipování vězeňství jako nedílné součásti sociální péče (účelem výkonu trestu odnětí svobody je společenská rehabilitace jedinců, kteří sociálně selhali a zajištění kontinuity procesu integrace propuštěného do civilního života);
- těžiště funkce trestu je položeno na jeho regulativní funkci;

ROK 1992

- započetí systémových změn včetně změn v pojetí obsahu systému a jeho článků;
- do systémových změn zahrnuta i humanizace vězeňství (její výklad byl širokou veřejností redukován na vytvoření nadstandartních materiálních podmínek ve vězeňství);
- jedním z cílů humanizace vězeňství bylo zlepšení materiálních podmínek života ve věznicích tak, aby odpovídaly požadavkům EVP (zabezpečit základní materiální podmínky důstojné pro život člověka, které jsou důležitou podmínkou pro psychický a fyzický rozvoj člověka a jeho zdraví);

Podstata humanizace vězeňství spočívala:

- v ocenění a uznání vězňů jako občanů, neponižování jejich důstojnosti;
- v uznání kontinuity života ve vězení a ve společnosti, což bylo legislativně zakotveno ve formulaci účelu výkonu trestu (integrování do společnosti);
- v zabezpečení vhodných materiálních podmínek života vězňů;
- v garanci základních práv a svobod vězňů tím, že byly v zákoně vymezeny, ale zároveň i uveden mechanismus jejich dožadování v případech, kdy nejsou dodržována nebo jsou poškozována;
- v provádění omezení občanských práv vězněných výhradně postupem a prostředky stanovenými zákonem;¹

Humanizace vězeňství znamenala vytvoření vhodného funkčního legislativního rámce pro uplatňování práv a svobod vězněných na jedné straně a pro naplňování účelu výkonu vazby a výkonu trestu na straně druhé, včetně jejich korektivních mechanismů přístupných kontrole, tak aby nemohla být uplatňována libovůle či zlovůle. Tyto systémové změny byly doprovázeny významnými legislativními změnami, které právně zakotvily reformované změny:

¹ KARABEC, Z.: Problémy vězeňského systému v období přechodu k demokracii. České vězeňství, č. 4, 1993.

- v platnost vstoupil zákon ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží ČR, kterým se zrušil Sbor nápravné výchovy ČR, jenž obsahoval výrazně militantní a byrokratické prvky;
- zákon ČNR č. 555/1992 Sb. koncipuje Vězeňskou službu na demokratických principech, podrobněji vymezuje služební povinnosti pracovníků Vězeňské služby a jejich oprávnění z hlediska respektování lidských a občanských práv a svobod ve výkonu trestu odnětí svobody a v průběhu výkonu vazby;
- důraz byl položen na plnění úkolů, které si žádají vysokou penitenciární odbornost personálu, osobnostní vyzrálост a speciální profesní motivovanost pro tento druh sociální služby;
- vyhláškou č. 247/1992 Sb. byl vydán Řád výkonu trestu odnětí svobody, ve kterém byla podrobně upravena práva a povinnosti odsouzených, stanoveny podmínky klasifikace a diferenciací výkonu trestu odnětí svobody podle penitenciárních zásad;¹

ROK 1993

- novelizován zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů a to zákonem č. 294/1993 Sb., s platností od 1.1.1994;
- dále byl vydán č. 293/19993 Sb., o výkonu vazby (jednalo se o zákonnou úpravu výkonu vazby, který byl doposud upraven pouze interní směrnicí);

Reformní úsilí bylo zaměřeno na tři hlavní okruhy systémových změn:

1. modernizace vězeňských zařízení a jejich vybavení – kdy byly vytyčeny následující prioritní úkoly

- postupně rekonstruovat a vybavit věznice tak, aby odpovídaly EVP;
- postupně obnovit systém krajských a místních věznic, který bude dovolovat realizaci hlubšího diferenciovaného výkonu trestu;
- vytvářet vhodnější materiální podmínky pro pracovní činnost odsouzených a též obviněných, projeví-li zájem;
- zlepšení bezpečnostního a informačního systému;
- rozpracovat systém prevence mimořádných opatření z hlediska specifiky každé věznice, včetně metod detekce signálů připravovaného protiprávního jednání;

¹ KARABEC, Z.: Problémy vězeňského systému v období přechodu k demokracii. České vězeňství, č. 4, 1993.

- dokončit budovaný informační systém k automatickému řízení bezpečnostních systémů věznic;
- zefektivnění informačního systému v oblasti administrativy, materiálně technického a zdravotního zabezpečení, střežení, který umožní racionální využívání lidské síly a jejich vhodné přeskupení do přímé práce s odsouzeným nebo obviněným;
- vybudování tzv. krizových oddělení určených k odbornému řešení poruch chování (agrese, sebepoškozování, hladovky apod.), které velmi často vznikají jako následek osobní, případně interpersonální krize a mohou být zdrojem mimořádných událostí;

2. vytvoření účinného systému zacházení s odsouzenými

- těžiště hlavní funkce trestu položeno na regulativní funkci trestu (orientace trestu na změnu chování pachatele v prosociálním smyslu, kdy penitenciární proces musí prioritně obsahovat sociokorektivní postupy a situace);
- uplatňování progresivního výkonu trestu s diferenciovaným zacházením s přesně vymezenými skupinami odsouzených, kde existuje pohyb ve směru méně přísného nebo přísnějšího režimu a to na základě změn chování odsouzeného a při uplatňování systému gradujících pozitivních podnětů (výhod);

V praxi vězeňských zařízení přetrvávaly těžkosti, které nepříznivě ovlivňovaly zamýšlené změny sledující vytvoření účinného systému zacházení s odsouzenými, a bylo proto nutno překonat zejména:

- ngramotnost některých odsouzených a nízkou sociální a kulturní úroveň většiny;
- druhý život odsouzených a jeho důsledky (prizonizace);
- nemotivovanost odsouzených ke změně, vzájemné neadekvátní vztahy personálu a odsouzených vyvěrající z obecné absence autority v životě odsouzených;
- problém institucionalizace jako důsledek autokratického vedení a nadměrná organizovanost života odsouzených;
- psychopatologie v nejširším slova smyslu (heteroagrese včetně šikan, autoagrese, alkoholismus, toxikomanie atd.);

Proto byly pro výše uvedenou oblast stanoveny následující úkoly:

- provést profilaci vězeňských zařízení, která odráží prohloubení diferenciací výkonu trestu odnětí svobody, který se vykonává v současné době ve čtyřech typech věznic;
- propracovat klasifikace odsouzených (třídění odsouzených podle určitých vymezených kritérií); klasifikace a diferenciací jsou v úzkém vztahu; klasifikace odsouzených je efektivní za předpokladu, že pro zařazování odsouzených a pro jejich cílové sociokorektivní změny jsou k dispozici různé typy vězeňských zařízení se speciálními programy zacházení (co do přísnosti režimu, různého zaměření programů a postupů zacházení);
- připravit široké palety programů zacházení (programy vzdělávací, pracovní, volnočasové, tréninkové terapeutické, programy rozvíjející sociální kontakty, vztahy, dovednosti směřující do života mimo věznici, které jsou předpokladem sociální reintegrace propuštěného);
- vybudovat výstupní oddělení pro odsouzené, kteří strávily celý výkon trestu odnětí svobody v pevném vězení;
- vytvořit programy pro speciální skupiny odsouzených (pro sexuální devianty, toxikomany a alkoholiky s nařízeným ochranným léčením, mentálně retardované, osoby s poruchami osobnosti, s psychopatickými projevy v chování, dlouhodobě až doživotně uvězněné, HIV/AIDS pozitivní);
- programy pro speciální kategorie odsouzených musí být zpracovány s ohledem na širší sociální souvislosti a respektovat nejnovější poznatky a doporučení (např. u sexuálních deviantů, odsouzených na doživotí);
- zajistit kontinuitu procesu resocializace propojením penitenciární a postpenitenciární péče (vytvoření systému kontinuální sociální péče);
- na základě profilace vězeňských zařízení budovat vzájemně propojenou síť oblastních věznic, v nichž bude aplikován dynamický systém progresivního výkonu trestu odnětí svobody;
- oblastní systém profilovaných věznic bude respektovat zařazování odsouzených z blízkosti místa trvalého bydliště jejich rodin; formou návštěv nebo přerušení výkonu trestu, které jsou v obsahu resocializačních programů, budou upevňovány sociální vztahy a bude předcházeno sociální vykořeněnosti;
- systém vzdělávání a pracovní činnosti odsouzených bude vycházet z místních podmínek vězeňského zařízení; výběr pracovních aktivit bude sloužit potřebám vězeňství a potřebám regionálního či širšího společenského celku; vzdělávání bude

považováno za rovnocennou aktivitu s prací; cílem je vybavit odsouzené takovými poznatky, pracovními návyky a dovednostmi, které by jim umožnily obstát na trhu práce po propuštění;

- do systému sociální péče bude nutné zapojovat nejen odbornou civilní veřejnost (sociální kurátory), ale i ostatní společenské instituce a organizace (charitativní, církevní, vzdělávací a zájmové); úsilí je zaměřeno na znovuzачlenění odsouzeného do občanského života;

3. Profesionální zkvalitnění personálu

Kvalita penitenciárního procesu se odvíjí od kvality personálu – od jeho profesní specializované přípravy, osobnostní vyzrálosti, etické úrovně, sociální citlivosti včetně motivačních zaměření pro tento výkon penitenciární sociální služby. Proto byly pro výše uvedou oblast vytyčeny následující úkoly:

- dopracovat se poměru 2 : 1 mezi vězněnými osobami a vězeňským personálem;
- zlepšovat pracovní podmínky vězeňského personálu úpravou míst výkonu služby, stanovení optimální délky pracovní doby z hlediska mentální hygieny;
- vypracovat komplexní systém péče o personál (zdravotní péče a rehabilitace, předcházení profesní deformaci plynoucí z dlouhodobějšího výkonu služby);
- vybudovat systém celoživotního odborného vzdělávání personálu, který bude orientován na poskytování odborných znalostí a dovedností (nástupní kurzy, periodické vzdělávání, atestace vysokoškolsky vzdělaných pracovníků po pěti letech);
- při náboru nových pracovníků v rámci personální politiky Vězeňské služby vytvářet příznivé podmínky, aby mzdové prostředky umožňovaly konkurenceschopnost vězeňství na trhu pracovních sil; vytvářet podmínky pro týmovou spolupráci;
- oceňování personálu provádět systematicky tak, aby podněcovalo k osobnímu růstu pracovníků a bylo propojeno s dodržováním adekvátního zařazování kvalifikovaných odborníků v hierarchii systému;¹

¹ KARABEC, Z.: Problémy vězeňského systému v období přechodu k demokracii. České vězeňství, č. 4, 1993.

3. SPECIÁLNÍ PEDAGOG

Penitenciární pedagogika je speciální pedagogická disciplína, zabývající se zvláštnostmi penitenciárního výchovného působení vztahující se na všechny kategorie odsouzených ve výkonu trestu.

Výkon trestu odnětí svobody je prostředkem trestní represe, která souvisí s určitou újmou, kterou výkon tohoto trestu přináší. Zároveň však zákon ukládá odsouzeného vychovávat, vytvářet předpoklady ke změně chování odsouzeného, aby tak bylo zabráněno opakování trestné činnosti. Penitenciární pedagogika řeší společně s trestně právní vědou pedagogizaci systému výkonu trestu (čímž je naplňována výchovná funkce trestu) a v penitenciární praxi řeší specifické výchovné problémy dané:

- ve vztahu k sociálně psychologickým procesům, jevům, vztahům a zákonitostem vznikajícím v důsledku aplikování trestu;
- zaměřené na fyzickou a psychosociální realitu pachatele (jeho zdravotní stav, nemoci, úrazy, jeho sociální zázemí, věk, dosažené vzdělání atd.);
- kumulací osob, které spáchaly trestný čin, za který jsou odsouzeni k trestu odnětí svobody;
- rozpory, které výchovné působení přináší v penitenciární realitě věznic pro výkon trestu;
- vlivem setrvačných tendencí právního pojetí výkonu trestu odnětí svobody, které nedostatečně akcentují výchovnou funkci trestu odnětí svobody;
- úrovní profesionální přípravy personálu pro pedagogizaci procesu výkonu trestu odnětí svobody – pro vytváření výchovných situací s korektivní socializací;

Specifičnost procesu penitenciární výchovy je dána faktory právního charakteru (faktor izolovanosti od běžného života, omezení celého komplexu potřeb, vyloučení jejich uspokojení atd.) a faktory pedagogického charakteru:

- osobností odsouzených, jejich poruchami v oblasti sociability;
- pedagogizací trestních prostředků (např. pedagogické zásady ukládání trestů);
- věkovými zvláštnostmi jednotlivých kategorií odsouzených;

Jeho hlavním úkolem je zejména:

- využití poznatků z obecné a speciální pedagogiky, včetně poznatků dalších vědních disciplín, které mají vztah k řešeným problémům penitenciární výchovy;
- získávání vlastních poznatků vlastním výzkumem a výsledky praxe;

- využívání systému penitenciární výchovy, který se odvíjí z trestní politiky státu a koncepce vězeňství;
- přinášet podněty do oblasti programu zacházení rozvojem svých teoretických a praktických znalostí a dovedností;¹

4. PROGRAM ZACHÁZENÍ

Výrazný důraz v programu zacházení především kladem na individuum, poznání jeho osobnosti s cílem stanovit adekvátněji diferencované výchovné zacházení včetně individuálního přístupu. Pozornost je věnována zkoumání vlastností osobnosti a chování pachatele a to z hlediska předpokladu dosažení možných změn jeho chování v souvislosti s vnějšími vlivy prostředí (kterým pachatel dosud prošel) a podmínkami výkonu trestu včetně ochranných opatření a působení dalších preventivních opatření. V moderní koncepci vězeňství vstupují do praxe společenské vědy zabývající se chováním člověka, jeho psychikou, aby se podílely na řešení problémů spojených s penitenciárním procesem a naplní jeho cíle.

Hlavním principem programu zacházení s vězni je jejich vedení k osobní a společenské zodpovědnosti, podporování sebevědomí a sebeúcty, rozvoj pozitivních vlastností osobnosti a zabránění její degradaci.

5. PSYCHOLOG

- zkoumá osobnost odsouzeného z hlediska jeho individuálních zvláštností, vývoje osobnosti, etiogeneze delikventních jednání a prognózy dalšího sociálního chování; na základě těchto poznatků adekvátněji volí individuální přístup a stanovení správného výchovného programu;
- zkoumá individuálně psychologické, sociálně psychologické problémy života ve věznici, kde se jedná o celou strukturu vztahů mezi odsouzenými, odsouzenými a vězeňským personálem, dynamiku skupin s podskupinami, problém druhého života odsouzených atd.;
- zkoumá psychologické aspekty penitenciárního výchovného procesu – účinnost výchovných metod, vhodnost metod v závislosti na požadované změny chování odsouzených (direktivní a indirektivní vedení);

¹ ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V.: Úvod do penologie. Praha, Sociálně-právní institut, spol. s r.o. Most 1997.

- uplatňuje psychokorektivní působení na odsouzené (skupinové poradenství, skupinová psychoterapie, sociálně výchovkové metody komunikativní, kooperativní atd.);
- diagnostikuje změny chování odsouzeného v průběhu výkonu trestu, v případě krizových stavů nebo v situaci, kdy odsouzení svým chováním hrubě porušují vězeňský řád (rvačka odsouzených, sebepoškozování atd.);
- na základě poznatků o osobnosti pachatele dává podněty k volbě vhodnějších výchovných metod, podílí se na klasifikaci odsouzených, dává podněty k prohloubení diferenciací uvnitř každé výchovné skupiny odsouzených;
- podílí se i na výběru personálu, především posuzuje jejich psychologickou způsobilost pro prostředí výkonu trestu;¹

6. RESOCIALIZACE

Resocializaci ve vězeňské praxi lze chápat jako korektivní nebo druhotnou resocializaci jedinců, u nichž proces socializace v dřívějších vývojových etapách neproběhl úspěšně buď proto, že se v něm vyskytly různé jednotlivé nedostatky a nepříznivé podmínky (socializace deficitní) nebo proto, že byli „socializováni“ v antisociálním smyslu (socializace deviantní).

Realizace procesu resocializace je ve vězeňském systému prováděna:

- obecnými metodami zacházení s vězni (metodami stanovenými zákonem, předpisy, rozkazy a podobnými normami vztahujícími se na stejné zacházení se všemi odsouzenými a zajišťující pořádek, kázeň, hygienu, práva a povinnosti vězňů);
- speciálními metodami zacházení s vězni (metodami pedagogickými, sociálními, psychologickými a psychiatrickými, zaměřenými na individuální i skupinové formy práce s odsouzenými);

V realizaci procesu resocializace se považuje za nutné používat při zacházení s odsouzenými takových obecných a speciálních metod (přizpůsobení pro určité kategorie), které povedou k interiorizaci (zvnitřňování) sociálních norem a k naučení se společensky

¹ ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V.: Úvod do penologie. Praha, Sociálně-právní institut, spol. s r.o. Most 1997.

přijatelným formám chování a vystříhat se naopak takových způsobů zacházení s odsouzenými, které by mohly zpevňovat či dokonce zesilovat jejich kriminální sklony a prohlubovat propast mezi nimi a společností. Resocializační proces musí být volen vhodně vzhledem k individualitě vězně.

Zatímco obecné metody zacházení s vězni (ve smyslu výchovného působení na ně) docilují úpravy chování pouze ve vězeňském zařízení (v podstatě umožňují fungování věznice), nelze jimi dosáhnout trvalé změny chování na sociálně žádoucí, speciální metody si kladou za cíl působit na změnu chování žádoucí vzhledem k individuálním problémům vězně.

Proces resocializace by měl směřovat ke třem hlavním cílům:

- kultivace návyků dalším vzděláváním (zahrnuje vlastní profesní přípravu, výcvik a zdokonalování v dovednostech uplatnitelných v běžných společenských podmínkách). Patří sem i rozvoj zájmů, zálib pro kvalitní využívání volného času. Kultivace návyků by měla sloužit k zamezení psychického zhoršení či stagnace a měla by vést ke zlepšení či změně životního stylu po propuštění.
- osvojování si vhodných sociálních dovedností pro readaptaci na život mimo vězení

Pro potřeby výchovného a resocializačního působení na odsouzené lze pro vězeňskou praxi rozdělit odsouzené na čtyři základní typy:

Prosociální typ

K tomuto typu řadíme odsouzené, kteří jsou orientováni na konvenční a legální normy. Jsou více konformní s personálem věznice než s asociálními skupinami odsouzených, ovlivněných vězeňskou subkulturou. Mají nejvíce kontaktů mezi sebou než s ostatními typy vězňů. Nejvíce jedinců tohoto typu se nachází mezi prvotrestanými. Z hlediska geneze trestného činu se jedná o jedince, kteří podléhají vlivu situace, patří sem např. pachatelé nedbalostních činů nebo i pachatelé násilných trestných činů, kteří jednali pod extrémním sociálním nebo psychickým tlakem. Jedinci prosociálního typu jsou naivní pokud jde o kriminální praktiky, mají málo znalostí o organizovaných zločinech a málo kontaktů s jejich pachateli. Jejich vztahy k rodině a ke známým jsou relativně těsné. Mají zájem o výchovný program věznice. Mají největší předpoklady pro korekci svého chování a šance znovuzařazení do společnosti. Otázkou je, do jaké míry si ve výkonu trestu zachovají své prosociální postoje, neboť žijí v podmínkách stálého tlaku „vězeňské subkultury“. Pobyt ve výkonu trestu může pro ně mít výrazně negativní psychologické důsledky, a proto je vhodné u nich užít spíše

alternativní tresty a je-li pobyt ve výkonu trestu nezbytný, pak raději na co nejkratší dobu. Tento typ odpovídá zhruba socializovanému jedinci.

Antisociální typ

Představuje jedince, kteří jsou orientováni na kriminální normy. Mají jen minimální kontakty k personálu věznice, ale velmi rozsáhlé ke spoluvězňům mimo asociálních typů. Začínají s pácháním trestných činů obvykle již v mladistvém věku. Jsou nejčastěji pachateli trestných činů: loupeže, vloupání, krádeže aut, ublížení na těle apod. Tento typ odpovídá deviantně socializovanému jedinci.

Pseudosociální typ

Pro jedince tohoto typu je příznačné střídání systému norem. Jedinci tohoto typu zdůrazňují více osobní zisk než kolektivní hodnoty. Vyznačují se labilním systémem norem a nespolehlivostí. Mají stejné kontakty k personálu věznice jako ke spoluodsouzeným. Jejich kriminalita začíná často teprve tehdy, když dosáhli úctyhodné společenské pozice. Charakteristickým znakem sociálního prostředí, z něhož pocházejí, je nedůsledná, nedostatečná výchova v disharmonické rodině. Jejich vysvědčení ze školy a pracovní hodnocení ze zaměstnání bývají lepší než u antisociálního typu. Vyznačují se v životě dobrými hereckými schopnostmi. Socializace u tohoto typu probíhala převážně deficitně.

Asociální typ

Jedinci tohoto typu postrádají podobně jako jedinci pseudosociální normativní vazby, avšak více z nezpůsobilosti. Mají nedůvěru a úzkost před každým druhem osobního vztahu, nenavazují mnoho kontaktů ani se spoluvězni ani s personálem věznice. Mají ze všech čtyř typů nejdelší kriminální kariéru. Velmi často recidivují. Jejich rozličné delikty proti osobám a majetku jsou často bez jasného motivu a jsou bizarní v metodě. Jejich sociální vývoje se vyznačoval špatnou péčí ze strany rodičů a celkovou zanedbaností. Často rostli bez péče rodičů. Jejich sociální schopnosti jsou málo vyvinuty. Jejich životní dráha je poznamenána silným egocentrismem, neschopností se učit z minulých chyb a plánovat realisticky budoucnost. Tento typ zhruba odpovídá rozhraní mezi deficitní a deviantní socializací.¹

Proces resocializace a možnost jeho realizace záleží na individualitě každého odsouzeného.

¹ ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V.: Úvod do penologie. Praha, Sociálně-právní institut, spol. s r.o. Most 1997.

7. RESOCIALIZAČNÍ PROGRAMY

Resocializace by měla být uskutečněna pomocí programů, které mohou odsouzení významnou měrou uplatnit při zlepšení či změně životního stylu po propuštění: programy pracovní (spočívají v osvojení si vhodných pracovních návyků a dovedností), programy vzdělávací (zaměřené na dokončení školního vzdělání, na vyučení se v oboru či zaučení se v oboru, rekvalifikační kursy, na studium na střední škole apod.), programy volnočasové (týkající se rozvoje zájmů a zálib kulturních, jazykových, sportovních, rukodělných apod.), programy tréninkové terapeutické, které se zaměřují jednak na osvojování si sociálních dovedností nutných pro život na svobodě a orientovaných především na řešení modelových konfliktních situací (sociálně psychologický výcvik), jednak na pomoc při řešení problémů převážně sociálních (poradenství) či psychických (psychoterapeutické programy).

V resocializačním působení nelze opomenout extramurální programy, které znamenají co nejčastější kontakt se životem za „vězeňskou zdí“, což předpokládá intenzivnější kontakt s rodinou, mimovězeňskými institucemi, církvemi apod.

Resocializační programy jsou souhrnem pracovních, vzdělávacích, terapeutických a zájmových aktivit s diferencovaným přístupem k jejich realizaci.

Překážky v realizaci resocializačních programů:

- prisonizace je proces zvýšené adaptace na život ve vězeňských podmínkách. Je to proces, který podstatně snižuje až anuluje pravděpodobnost readaptace a reintegrace odsouzeného do společnosti po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Proces prisonizace má dvě složky: institucionalizaci a ideologizaci.
- institucionalizace představuje adaptaci na vysoce organizovaný vězeňský život, spojený se ztrátou aktivity a iniciativy – to, co je mnohdy nazýváno „životem ze dne na den“, s povrchní poslušností, která vede k „výchově“ tzv. „dobrého vězně“. Institucionalizaci lze chápat jako důsledek manipulativní výchovy, zaměřené na kázeň, pořádek a vojenský dril bez respektování individuálních zvláštností a potřeb odsouzených.
- ideologizace znamená přijetí subkulturní ideologie, což představuje přijetí subkulturních norem a pravidel a zvláštního jazyka – kriminálního argotu. Je projevem identifikace s kriminální subkulturou, což vede k výchově extrémního kriminálního typu. „Výchovné“ působení kriminální subkultury je možné zejména taj, kde je nahromaděno velké množství narušených jedinců (v přeplněných věznicích). Velmi podstatnou měrou působení kriminální subkultury nahrává i

aktuální nedostatek pracovní příležitosti v mnohých věznicích. Vytváří se tak podmínky pro rozvoj „druhého života“ odsouzených.

- „druhý život“ odsouzených představuje zvláštní neformální strukturu vztahů a pozic ve skupinové hierarchii odsouzených s přesně vymezenými rolemi, jimž jsou přiřazena odpovídající práva a povinnosti a sociálně patologické formy chování. Kritéria výběru odpovídají hodnotové orientaci členů: fyzická síla, brutalita, bezohlednost, odolnost vůči působnosti okolí, nepoddajnost atd.¹

III. PRAKTICKÁ ČÁST

1. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ NÁZOROVÉ HLADINY ODSOUZENÝCH (PROBANDŮ)

Pro účast na šetření v průběhu konce roku 2003 a na počátku roku 2004 přicházelo v úvahu celkem 79 odsouzených mužů umístěných ve věznici Horní Slavkov, kteří vykonávali trest odnětí svobody před rokem 1989 a rovněž po roce 1989. Výzkumu se ale zúčastnilo pouze celkem 40 odsouzených, kteří byli ochotni se na výzkumu podílet a vypracovat formuláře dotazníků.

Pro obecné poznání prostředí, ve kterém tito odsouzení vykonávají trest odnětí svobody uvádím velmi stručnou charakteristiku věznice Horní Slavkov: věznice leží na okraji katastru města Horní Slavkov v okrese Sokolov v Karlovarském kraji. Byla založena v roce 1958. Vězni původně pracovali na stavbách v okolí, později, po vybudování dvou výrobních zón v bezprostřední blízkosti objektu, ve strojírenských dílnách a dalších vnitřních pracovištích. V současné době je věznice určena pro výkon trestu odnětí svobody dospělých mužů páchajících závažnou trestnou činností a recidivujících zařazených do výkonu trestu s ostrahou s délkou trestu do 15 let.

Jejich věk v době šetření kolísal od 38 do 53 let, s průměrem 43,7 roku. Při získávání informací pro šetření jsem použil metodu ve formě strukturovaného anonymního dotazníku, který měl celkem 31 položek rozdělených do 5 hlavních skupin. Dotazník vlastní konstrukce jsem zvolil proto, že patří mezi základní poznávací metody psychologie a je jednou z možných forem získávání informací potřebných pro poznávání lidí. Je založen na introspektivní výpovědi zkoumaných osob. Tento dotazník jsem vypracoval ve dvou variantách (dotazník hodnocení podmínek VTOS po roce 1989 – v současné době a dotazník

¹ ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V.: Úvod do penologie. Praha, Sociálně-právní institut, spol. s r.o. Most 1997.

hodnocení podmínek VTOS před rokem 1989 – v minulém režimu). Oba tyto dotazníky jsou součástí přílohové části bakalářské práce a jsou označeny jako příloha č. 1 a příloha č. 2.

Dotazníky byly zkonstruovány tak, aby se díky nim daly zjistit a zkoumat rozdíly mezi hodnocením a porovnáním vybraných kritérií podmínek výkonu trestu odnětí svobody v době před rokem 1989 a po roce 1989. Oba dotazníky obsahovaly shodné položky – kritéria, ke kterým měl hodnotící odsouzený přiřadit bodovou hodnotu od 0 do 3 bodů v závislosti na tom, do jaké míry jej zatěžují či podmiňují pocity nespokojenosti ve výkonu trestu odnětí svobody.

Při výběru kritérií pro sestavení dotazníku jsem vycházel z faktu, že při realizaci výkonu trestu odnětí svobody se soustřeďují sociálně psychologické a trestně právní zákonitosti, vznikají vztahy mezi osobou pachatele trestného činu a subjektem realizace výkonu trestu ve věznici. Všechny tyto jevy penitenciární reality se promítají do oblasti osobnosti odsouzeného (vývoj osobnosti, příčiny trestné činnosti, kriminální kariéra, poruchy sociabilit, akceptace trestu atd.) a procesu výchovného zacházení (metody výchovného zacházení, diferenciované výchovné zacházení, individualizovaný přístup atd.).

Pro větší názornost a přehlednost při vlastním vyhodnocování jsem jednotlivé položky dotazníků sdružil do pěti homogenních skupin:

Materiální podmínky

Stravování

Oblečení

Způsob ubytování (nedostatek místa na celách)

Vybavení ubytovny, cely

Společenské podmínky

Chování a zvyky spoluvězňů

Chování a přístup vězeňského personálu

Nutnost žít v určitém kolektivu vězňů

Požadavky Řádu výkonu trestu a Vnitřního řádu věznice

Povinnost podřizovat se dennímu řádu

Zákaz požívání alkoholu

Povinnost zachovávat kázeň

Nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučování
Omezení kouření
Povinnost zachovávat pořádek
Dodržování zásad slušného chování
Povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízeného
Riziko být kázeňsky potrestán

Program zacházení

Účast na všeobecném a odborném vzdělávání
Druh a intenzita sportovní činnost
Způsob trávení volného času
Nedostatek pracovních příležitostí ve věznici
Plnění pracovních povinností ve věznici po zařazení do práce

Omezení svobody

Odloučení od dřívějších přátel
Chybění dosavadní práce
Být stále pod dozorem
Povinnost snášet tělesné prohlídky
Odloučení od přírody
Chybění dosavadních způsobů zábavy
Prohlídky věcí
Odloučení od rodiny, domova
Ztráta samostatnosti
Odloučení od žen

K negativní stránce této metody patří nedostatek osobního kontaktu s dotazovanými osobami a vliv jejich neochoty pravdivě vypovídat. Z tohoto důvodu jsem se snažil respondentům vysvětlit, že podstatou dotazníku není snaha individuálně zjistit a klasifikovat míru jejich spokojenosti či nespokojenosti s podmínkami výkonu trestu odnětí svobody a později je za jejich názory sankcionizovat.

Dotazníky jsem vybraným odsouzeným zadával ve spolupráci s psychologem a speciálním pedagogem věznice v deseti až patnácti členných skupinách v klidné místnosti, přičemž každý z dotazovaných seděl samostatně. Dotazníky byly zadávány vždy v době, kdy

dotazování nebyli rušeni žádnými pracovními či jinými povinnostmi. Skupiny pracovaly v tichosti. Vlastní vyplnění dotazníků trvalo 15 až 20 minut a po ukončení vyplňování každý uložil své dotazníky do připravené čisté obálky. Tuto obálku poté vhodil do uzavřené schránky. Tímto způsobem byla zaručena anonymita všech dotazovaných.

Pro získání ucelenějšího obrazu o respondentech prostřednictvím shromážděných informací jsem využil i studium spisové dokumentace. Zaměřil jsem se především na psychologickou charakteristiku odsouzených a zejména na doporučení k programu zacházení.

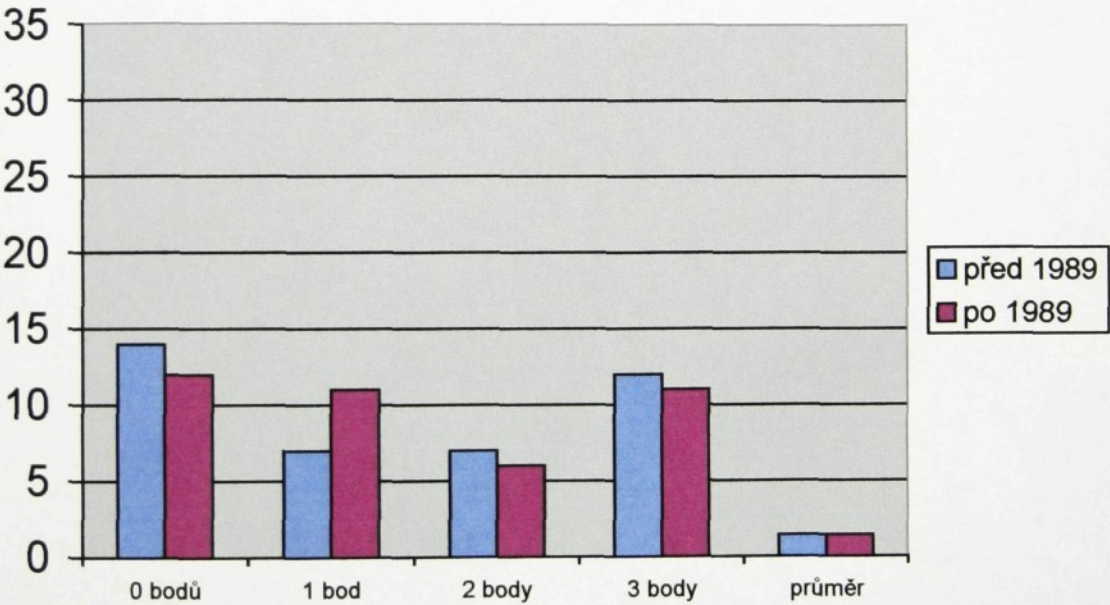
Se spisovou dokumentací vybraných respondentů jsem pracoval vždy za přítomnosti Rady vězeňské služby – vychovatele, aby nemohlo dojít ke zneužití osobních dat. Při tomto zpracování nebyly použity žádné osobní údaje, nedošlo ani k jejich opsání či jinému způsobu okopírování k jejich pozdějšímu využití.

MATERIÁLNÍ PODMÍNKY

1.

STRAVOVÁNÍ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	14	7	7	12	1,43	
hodnocení po roce 1989	12	11	6	11	1,40	- 0,03

Stravování

Počet hodnotících:40

Nárůst bodových hodnot u:1 položky

Pokles bodových hodnot u:3 položek

Shodný stav u:0 položek

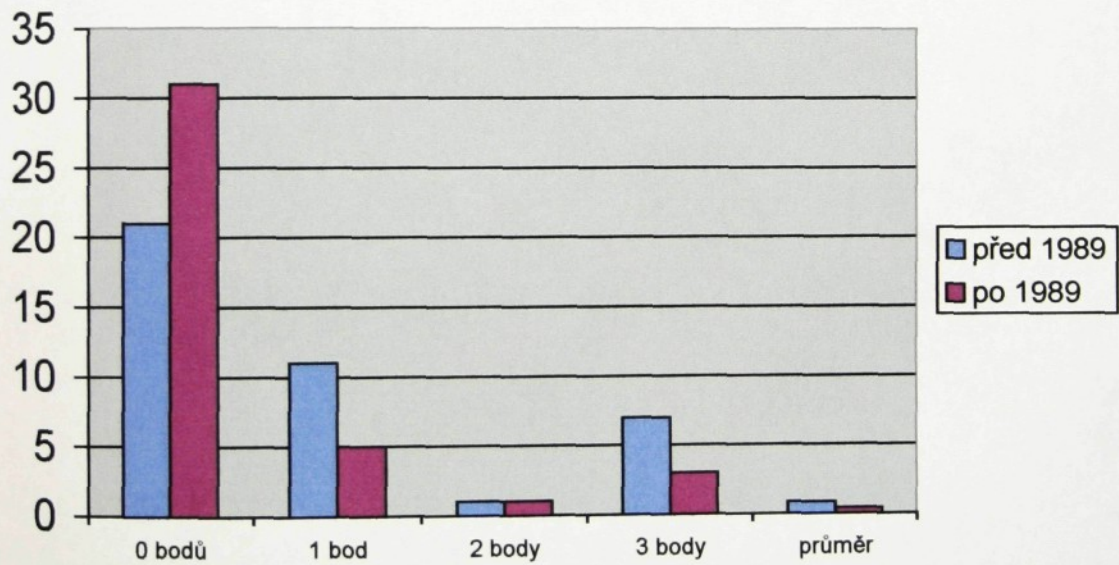
Pokles bodového průměru o:0,03 bodu

POŽADAVKY ŘVT A VŘV

2.

POVINNOST PODŘIZOVAT SE DENNÍMU ŘÁDU	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	21	11	1	7	0,85	
hodnocení po roce 1989	31	5	1	3	0,40	- 0,45

Povinnost podřizovat se dennímu řádu

Počet hodnotících: 40

Nárůst bodových hodnot u: 1 položky

Pokles bodových hodnot u: 2 položek

Shodný stav u: 1 položky

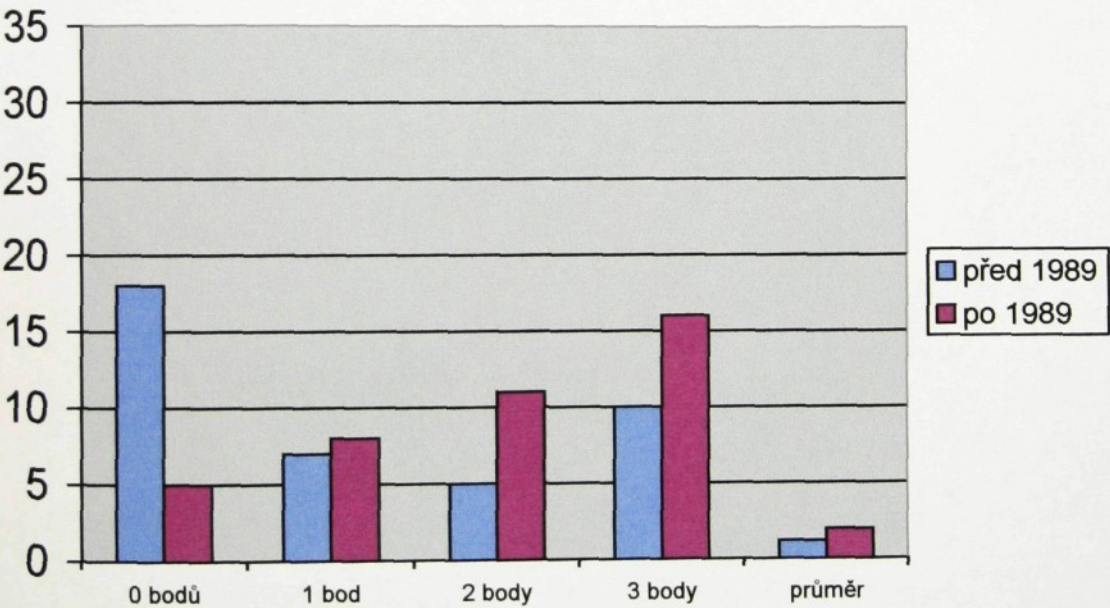
Pokles bodového průměru o: 0,45 bodu

SPOLEČENSKÉ PODMÍNKY

3.

CHOVÁNÍ A ZVYKY SPOLUVĚZŇŮ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	18	7	5	10	1,18	
hodnocení po roce 1989	5	8	11	16	1,95	0,77

Chování a zvyky spoluvězňů

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 3 položek
Pokles bodových hodnot u: 1 položky
Shodný stav u: 0 položek

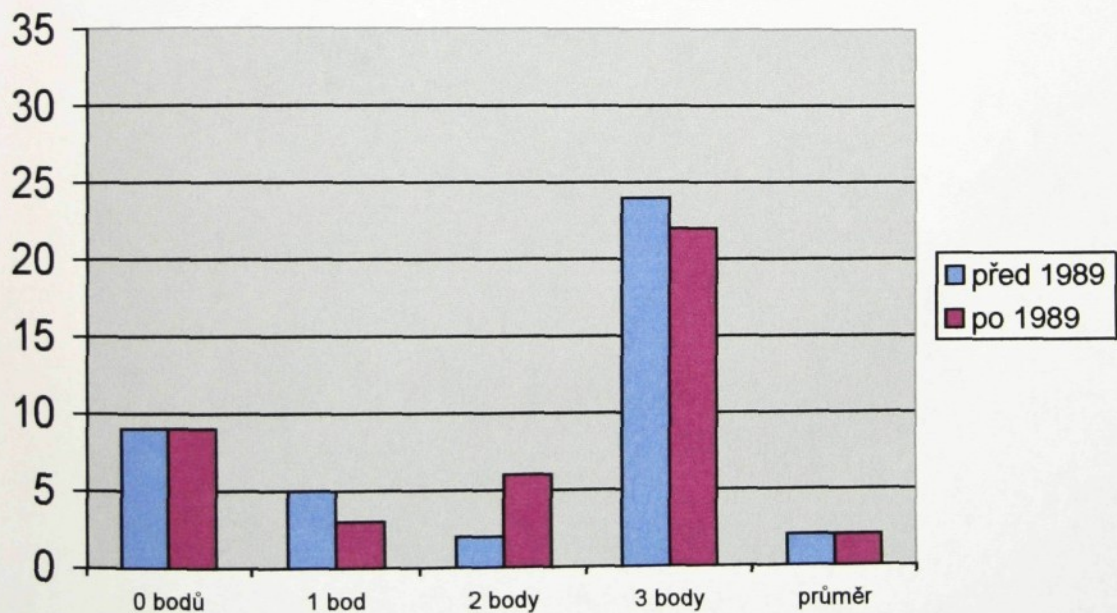
Nárůst bodového průměru o: 0,77 bodu

OMEZENÍ SVOBODY

4.

ODLOUČENÍ OD DŘÍVĚJŠÍCH PŘÁTEL	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	9	5	2	24	2,03	
hodnocení odsouzených po roce 1989	9	3	6	22	2,03	

Odloučení od dřívějších přátel

Počet hodnotících: 40

Nárůst bodových hodnot u: 1 položky

Pokles bodových hodnot u: 2 položek

Shodný stav u: 1 položky

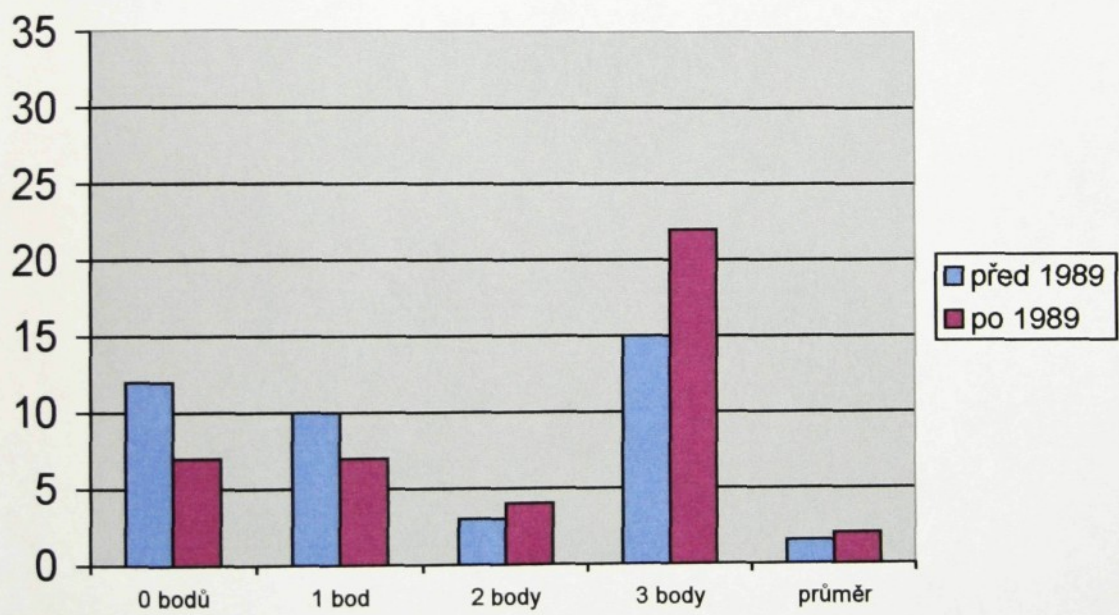
Bodový průměr shodný

OMEZENÍ SVOBODY

5.

CHYBĚNÍ DOSAVADNÍ PRÁCE	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	12	10	3	15	1,53	
hodnocení po roce 1989	7	7	4	22	2,03	0,5

Chybění dosavadní práce

Počet hodnotících: 40

Nárůst bodových hodnot u: 2 položek

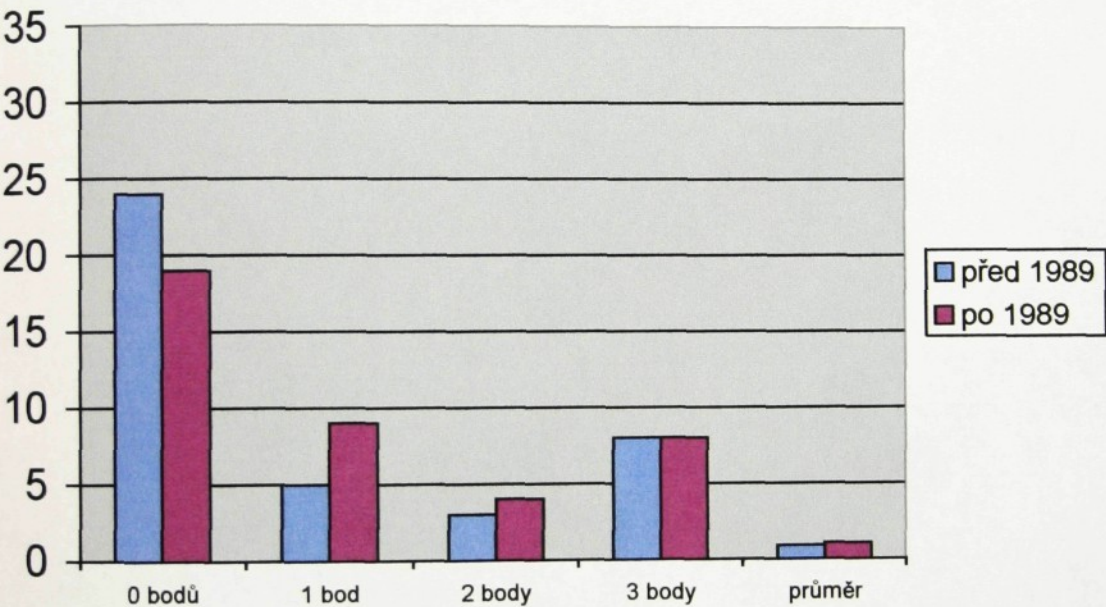
Pokles bodových hodnot u: 2 položek

Shodný stav u: 0 položek

Nárůst bodového průměru o: 0,50 bodu

ÚČAST NA VŠEOBECNÉM A ODBORNÉM VZDĚLÁVÁNÍ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	24	5	3	8	0,88	
hodnocení po roce 1989	19	9	4	8	1,03	0,15

Účast na všeobecném a odborném vzdělávání

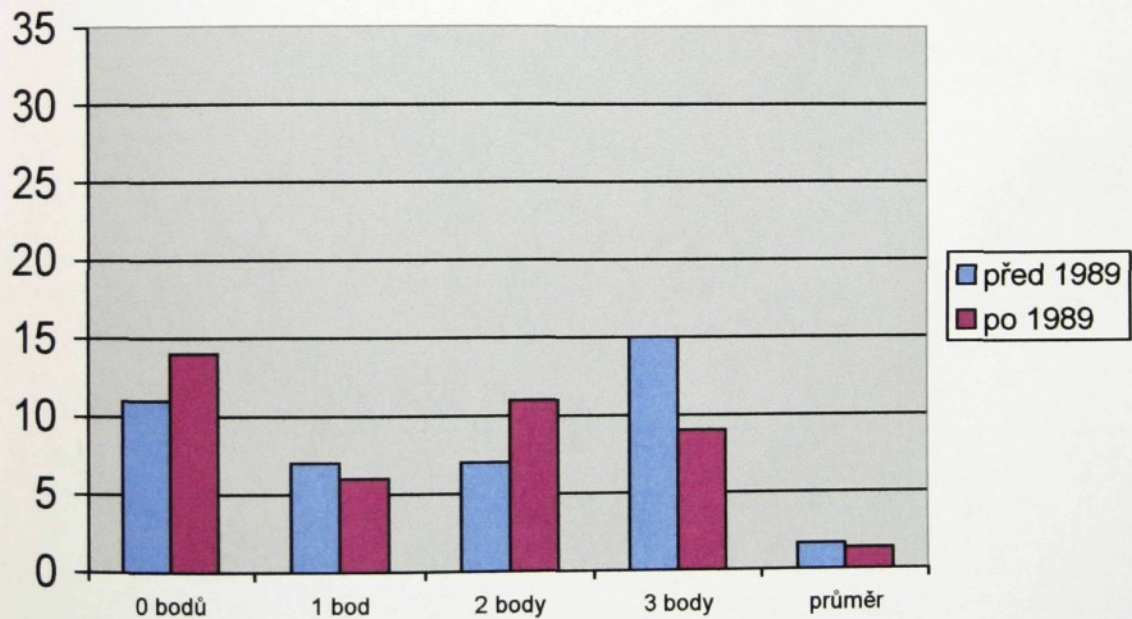

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
Pokles bodových hodnot u: 1 položky
Shodný stav u: 1 položky

Nárůst bodového průměru o: 0,15 bodu

BÝT STÁLE POD DOZOREM	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	11	7	7	15	1,65	
hodnocení po roce 1989	14	6	11	9	1,38	- 0,27

Být stále pod dozorem

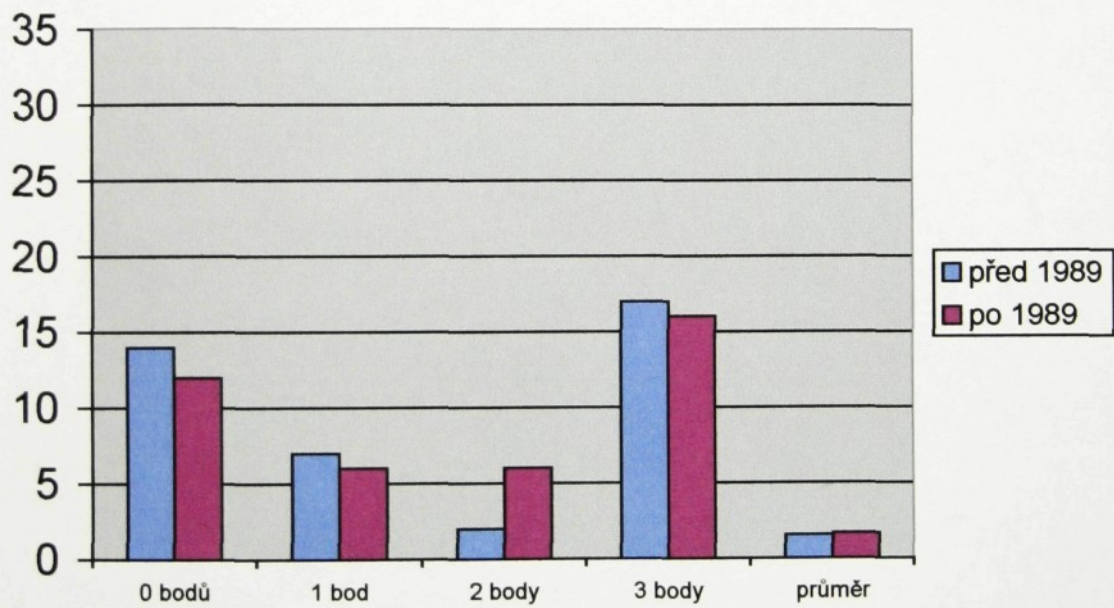

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
Pokles bodových hodnot u: 2 položek
Shodný stav u: 0 položek

Pokles bodového průměru o: 0,27 bodu

POVINNOST PROHLÍDKY	SNÁŠET	TĚLESNÉ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989			14	7	2	17	1,55	
hodnocení po roce 1989			12	6	6	16	1,65	0,1

Povinnost snášet tělesné prohlídky

Počet hodnotících:

40

Nárůst bodových hodnot u:

1 položky

Pokles bodových hodnot u:

3 položek

Shodný stav u:

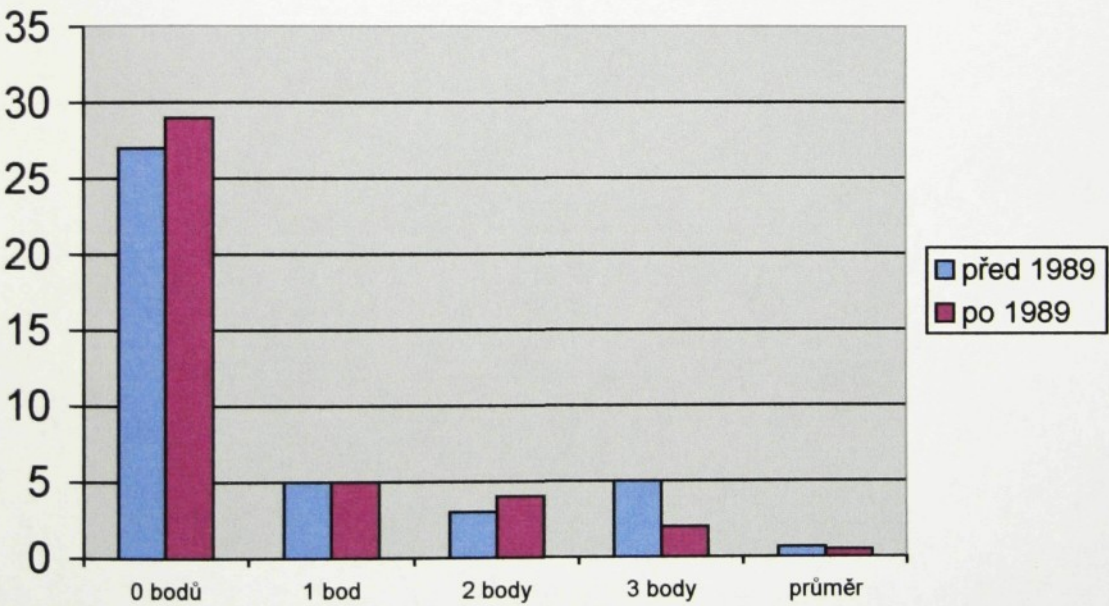
0 položek

Nárůst bodového průměru o:

0,10 bodu

DRUH A INTENZITA SPORTOVNÍ ČINNOSTI	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	27	5	3	5	0,65	
hodnocení po roce 1989	29	5	4	2	0,48	0,17

Druh a intenzita sportovní činnosti

Počet hodnotících:40

Nárůst bodových hodnot u:1 položky

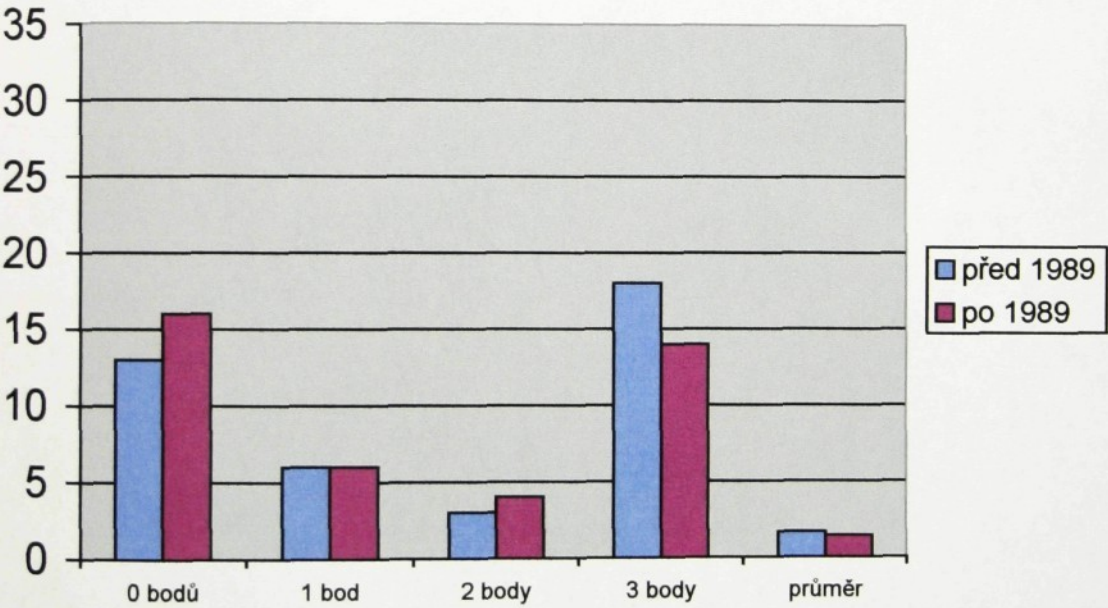
Pokles bodových hodnot u:2 položek

Shodný stav u:1 položky

Nárůst bodového průměru o:0,17 bodu

OBLEČENÍ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	13	6	3	18	1,65	
hodnocení po roce 1989	16	6	4	14	1,40	-0,25

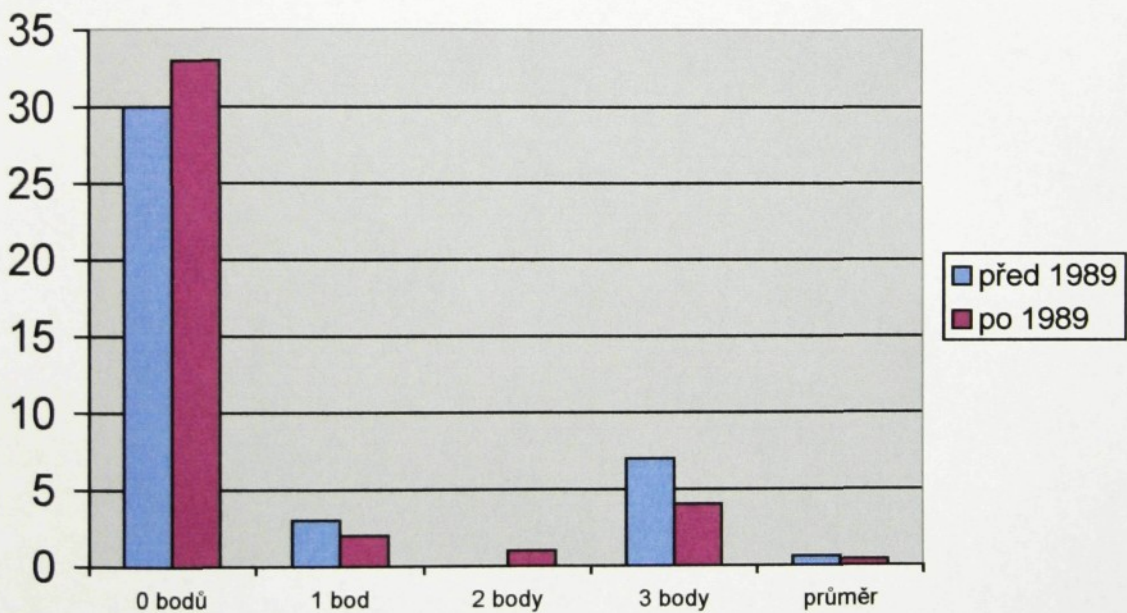
Oblečení

- Počet hodnotících: 40
- Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
- Pokles bodových hodnot u: 1 položky
- Shodný stav u: 1 položky
- Pokles bodového průměru o: 0,25 bodu

ZÁKAZ POŽÍVÁNÍ ALKOHOLU	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	30	3	0	7	0,60	
hodnocení po roce 1989	33	2	1	4	0,40	- 0,2

Zákaz požívání alkoholu

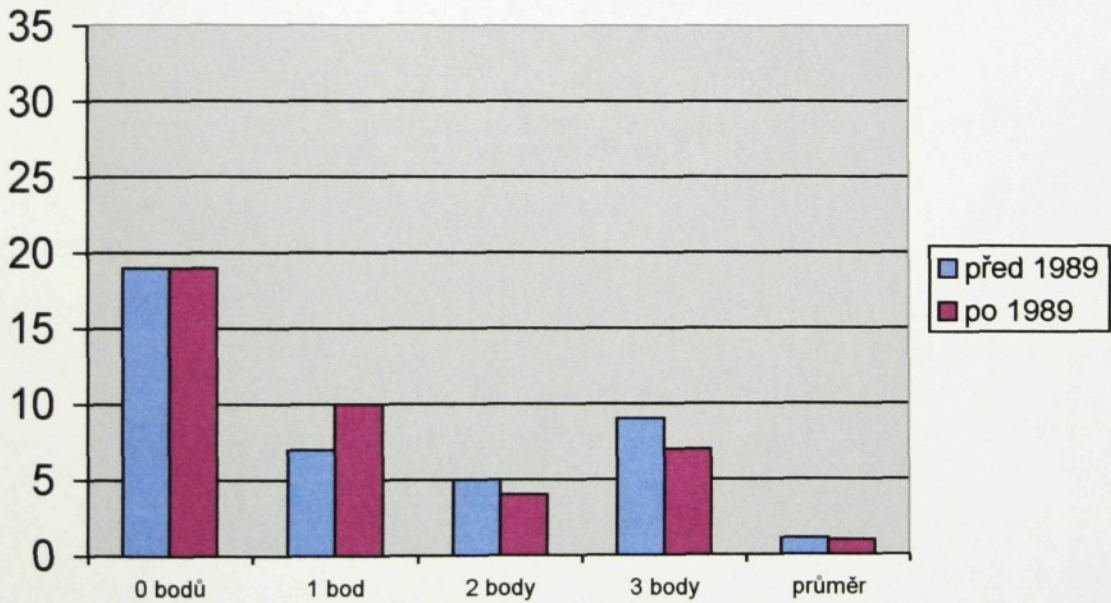

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
Pokles bodových hodnot u: 2 položek
Shodný stav u: 0 položek

Pokles bodového průměru o: 0,20 bodu

ZPŮSOB TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	19	7	5	9	1,10	
hodnocení po roce 1989	19	10	4	7	0,98	0,12

Způsob trávení volného času

Počet hodnotících: 40

Nárůst bodových hodnot u: 1 položky

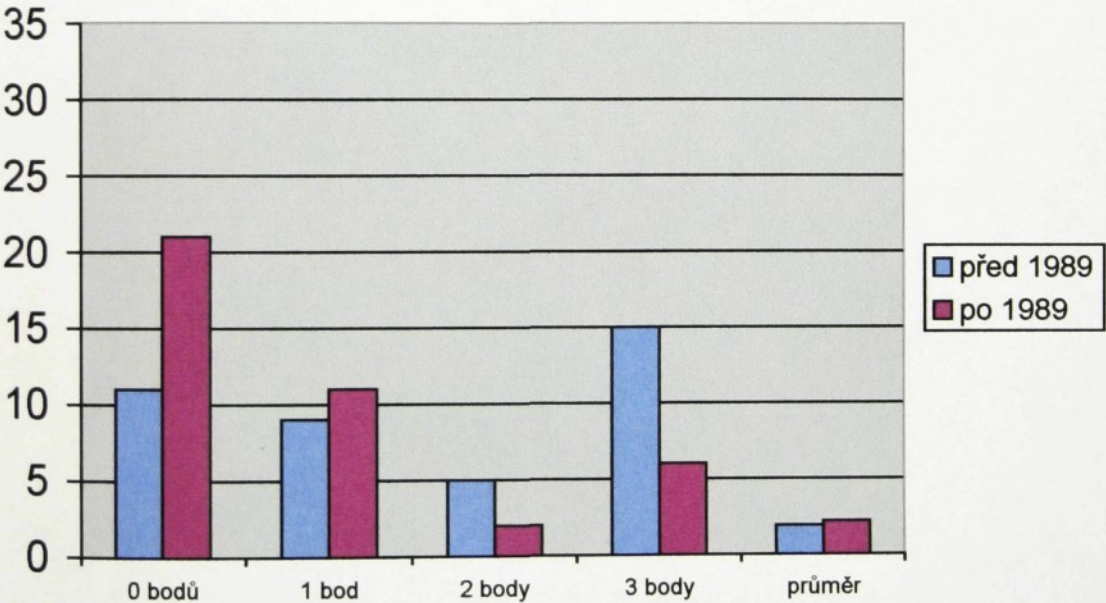
Pokles bodových hodnot u: 2 položek

Shodný stav u: 1 položky

Nárůst bodového průměru o: 0,12 bodu

CHOVÁNÍ A PŘÍSTUP VĚZEŇSKÉHO PERSONÁLU	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	11	9	5	15	1,90	
hodnocení po roce 1989	21	11	2	6	2,18	0,28

Chování a přístup vězeňského personálu

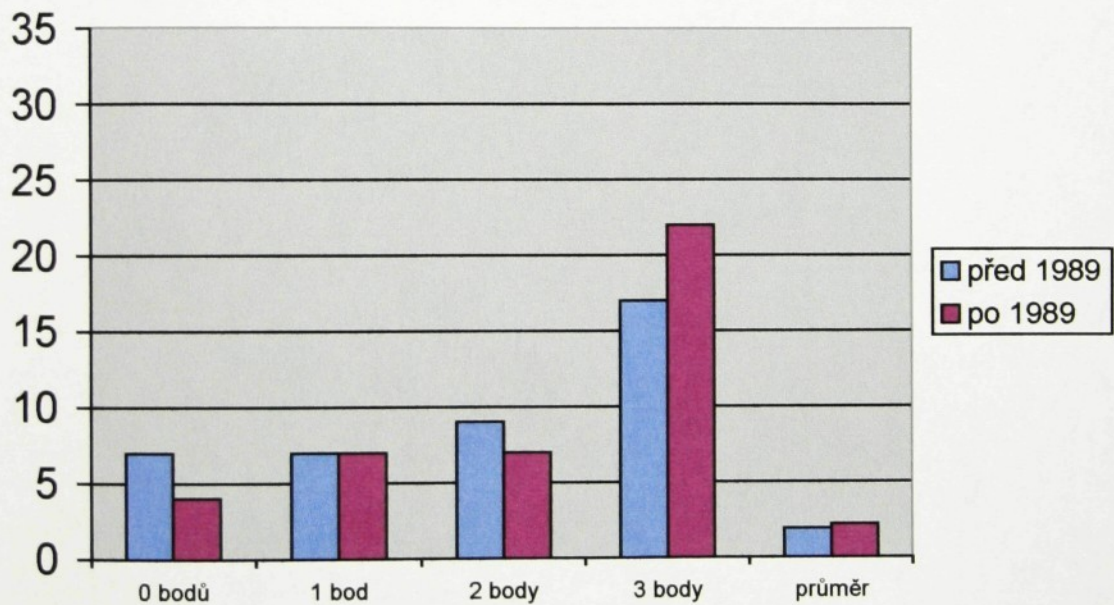

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
Pokles bodových hodnot u: 2 položek
Shodný stav u: 0 položek

Nárůst bodového průměru o: 0,28 bodu

ODLOUČENÍ OD PŘÍRODY	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	7	7	9	17	1,90	
hodnocení po roce 1989	4	7	7	22	2,18	0,28

Odloučení od přírody

- Počet hodnotících:

40
- Nárůst bodových hodnot u:

1 položky
- Pokles bodových hodnot u:

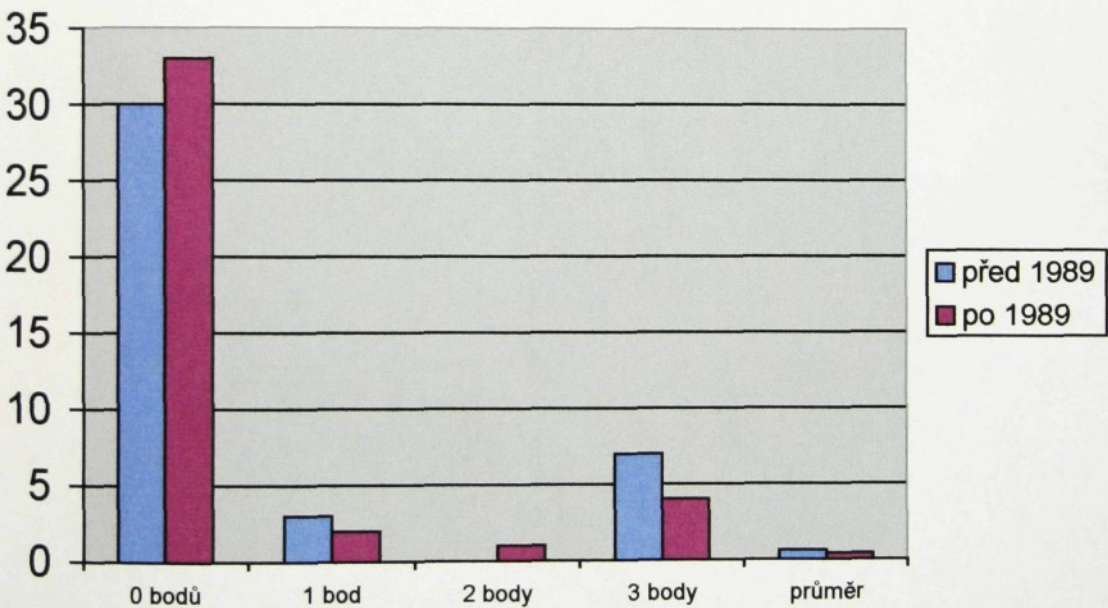
2 položek
- Shodný stav u:

1 položky
- Nárůst bodového průměru o:

0,28 bodu

CHYBĚNÍ DOSAVADNÍCH ZPŮSOBŮ ZÁBAVY	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	10	11	6	13	1,55	
hodnocení po roce 1989	12	6	7	15	1,63	0,08

Zákaz požívání alkoholu

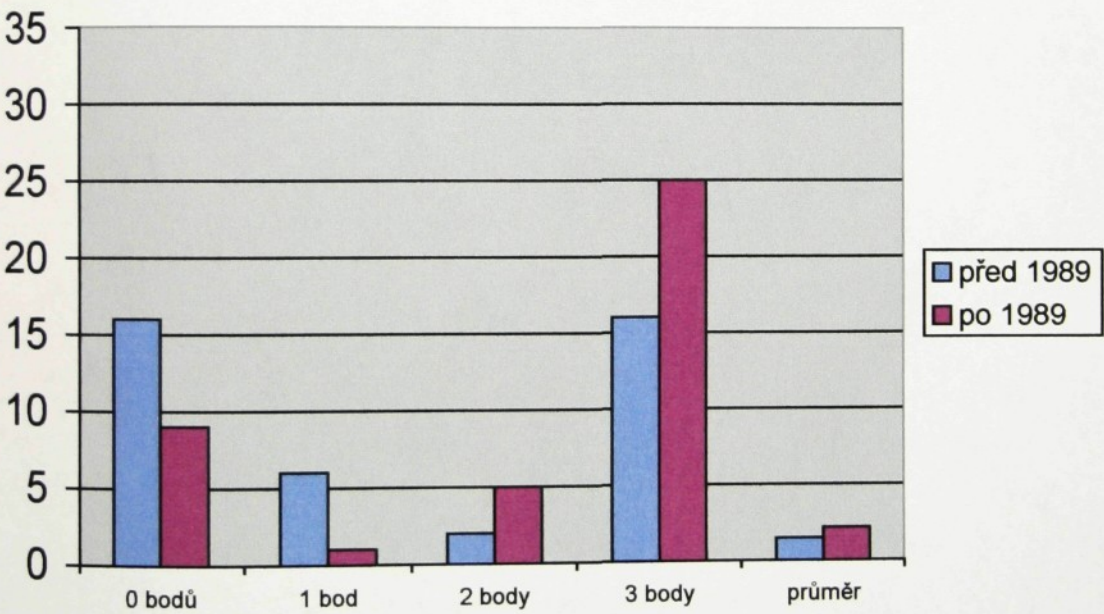

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 3 položek
Pokles bodových hodnot u: 1 položky
Shodný stav u: 0 položek

Pokles bodového průměru o: 0,08 bodu

NEDOSTATEK PRACOVNÍCH PŘÍLEŽITOSTÍ VE VĚZNICI	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	16	6	2	16	1,45	
hodnocení po roce 1989	9	1	5	25	2,15	0,7

Nedostatek pracovních příležitostí ve věznici

Počet hodnotících: 40

Nárůst bodových hodnot u: 2 položek

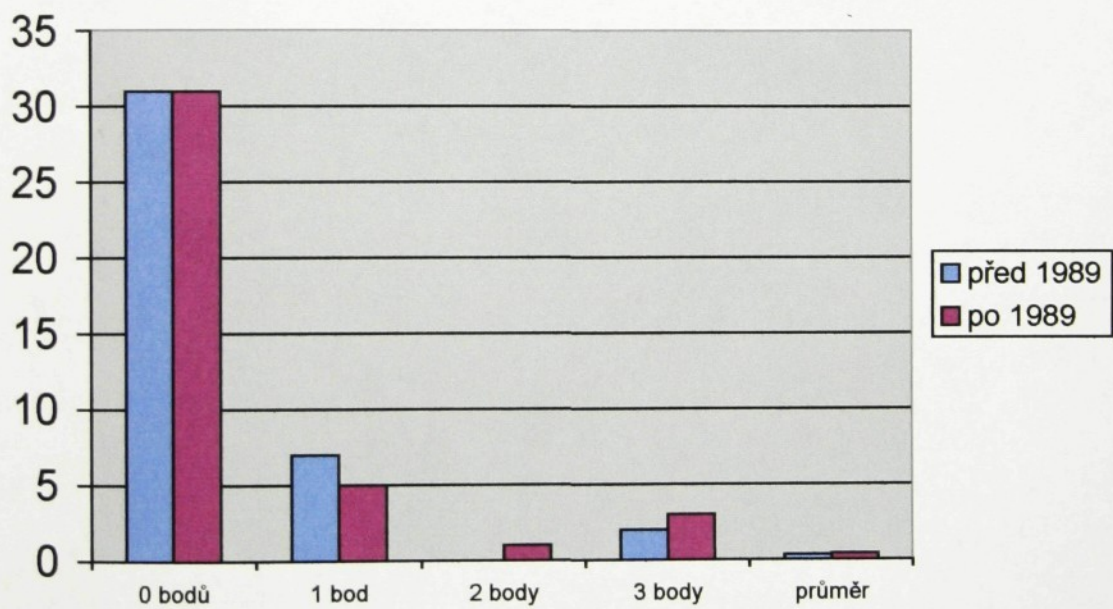
Pokles bodových hodnot u: 2 položek

Shodný stav u: 0 položek

Nárůst bodového průměru o: 0,70 bodu

POVINNOST ZACHOVÁVAT KÁZEŇ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	31	7	0	2	0,33	
hodnocení po roce 1989	31	5	1	3	0,40	0,07

Povinnost zachovávat kázeň

- Počet hodnotících:

40
- Nárůst bodových hodnot u:

2 položek
- Pokles bodových hodnot u:

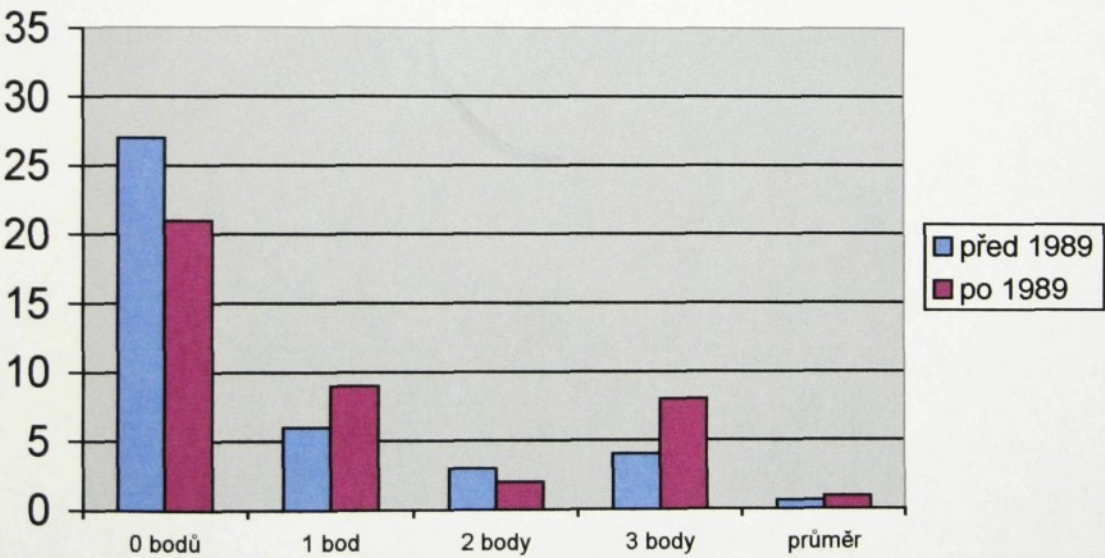
1 položky
- Shodný stav u:

1 položky
- Nárůst bodového průměru o:

0,07 bodu

NUTNOST PŘIJÍMAT DOMLUVU, NAPOMENUTÍ A POUČOVÁNÍ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	27	6	3	4	0,60	
hodnocení po roce 1989	21	9	2	8	0,93	0,33

Nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučování

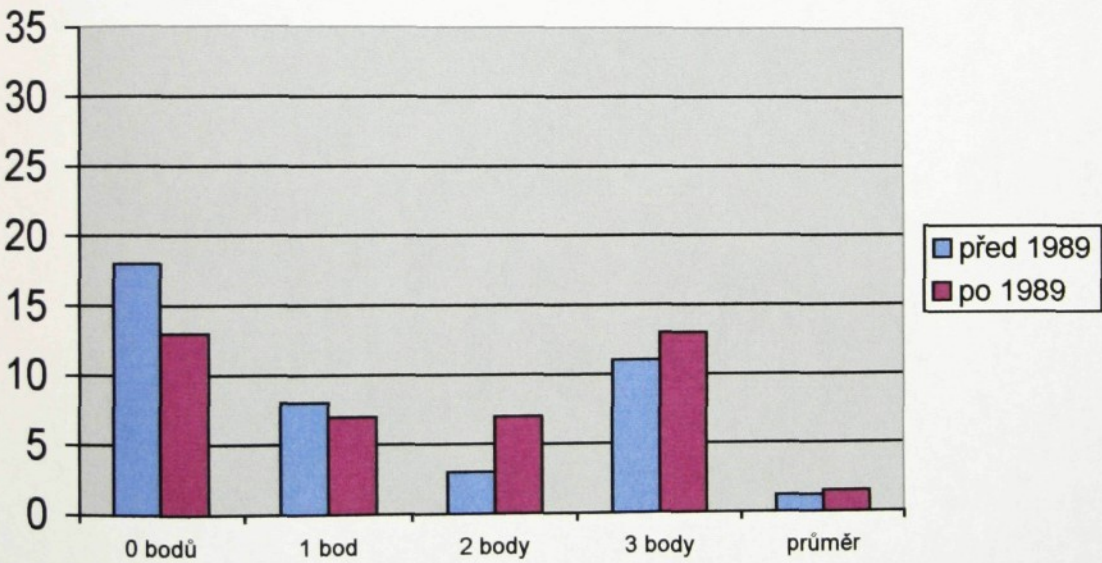

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
Pokles bodových hodnot u: 2 položek
Shodný stav u: 0 položek

Nárůst bodového průměru o: 0,33 bodu

PROHLÍDKY VĚCÍ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	18	8	3	11	1,18	
hodnocení po roce 1989	13	7	7	13	1,50	0,32

Prohlídky věcí

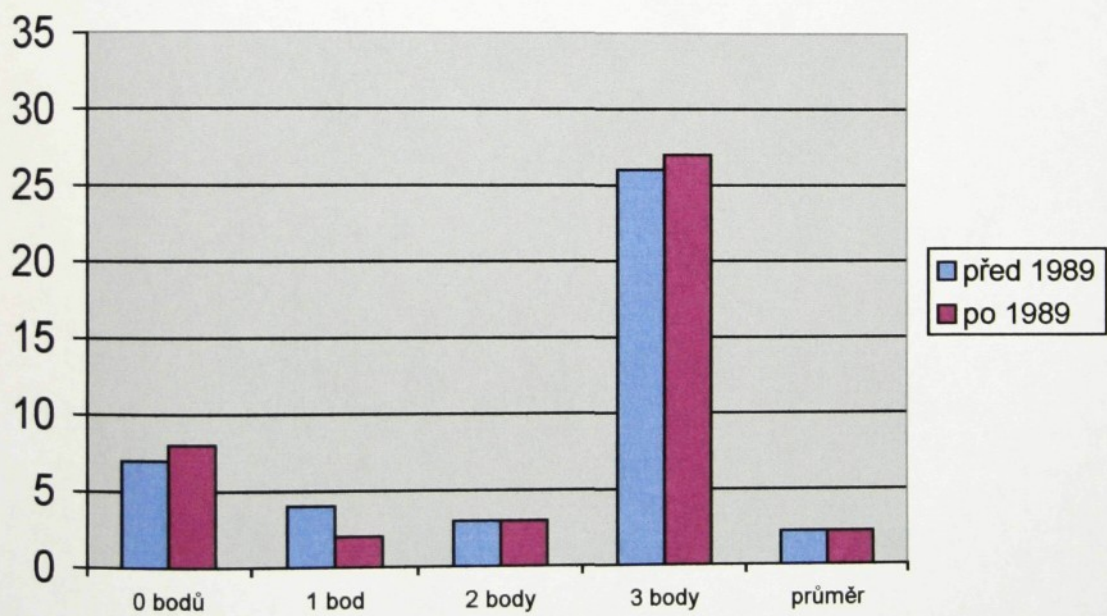

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
Pokles bodových hodnot u: 2 položek
Shodný stav u: 0 položek

Nárůst bodového průměru o: 0,32 bodu

ZPŮSOB UBYTOVÁNÍ (NEDOSTEK MÍSTA NA CELÁCH)	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	7	4	3	26	2,20	
hodnocení po roce 1989	8	2	3	27	2,23	0,03

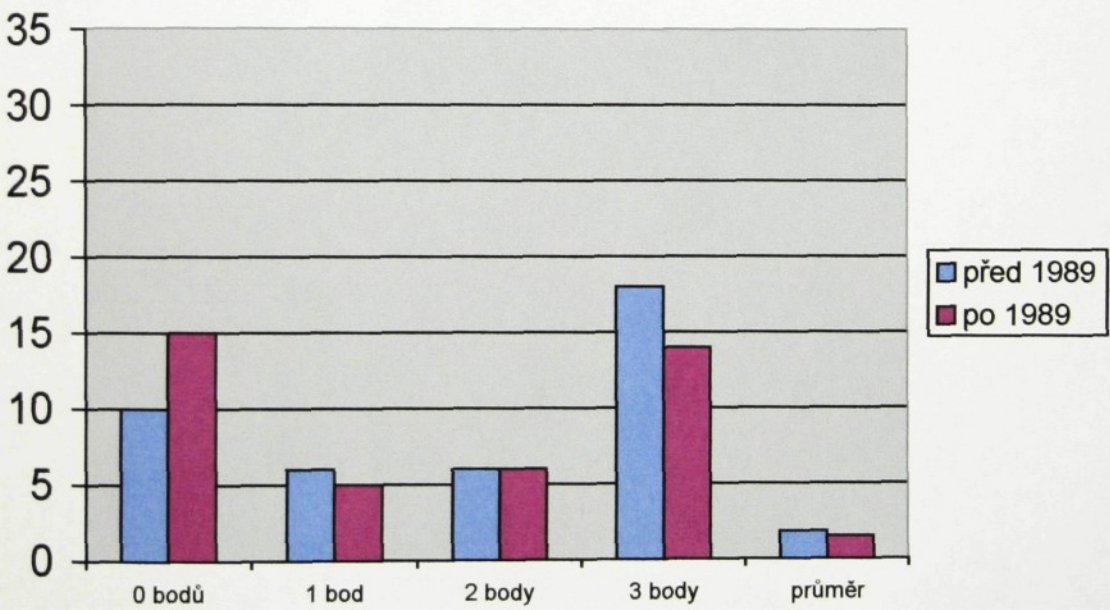
Způsob ubytování (nedostatek místa na celách)

- Počet hodnotících: 40
- Nárůst bodových hodnot u: 2 položky
- Pokles bodových hodnot u: 1 položky
- Shodný stav u: 1 položky
- Nárůst bodového průměru o: 0,03 bodu

OMEZENÍ KOUŘENÍ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	10	6	6	18	1,80	
hodnocení po roce 1989	15	5	6	14	1,48	- 0,32

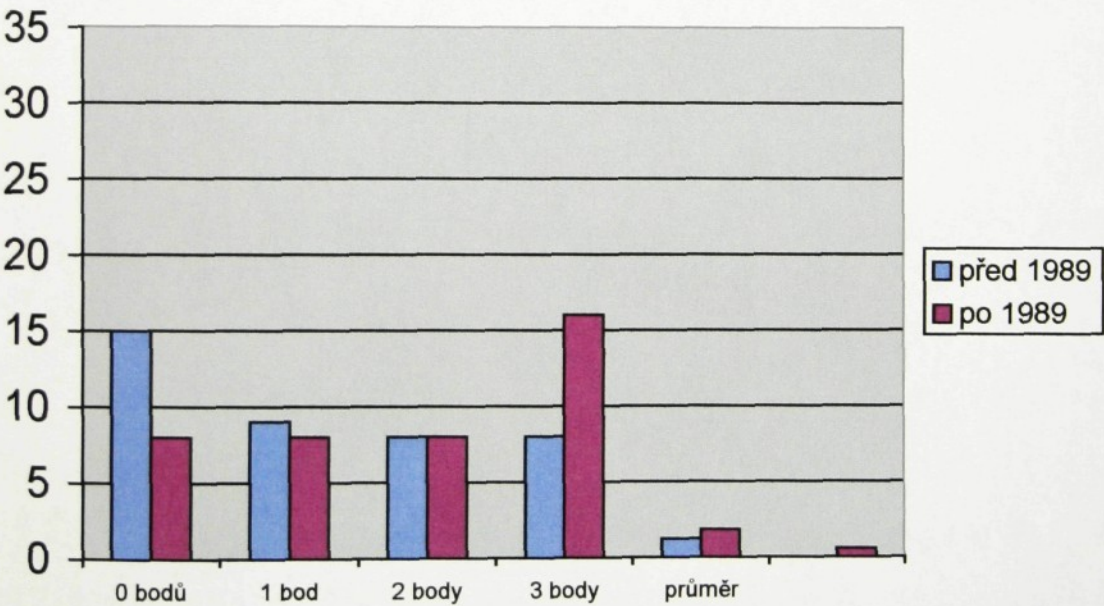
Omezení kouření

- Počet hodnotících: 40
- Nárůst bodových hodnot u: 1 položky
- Pokles bodových hodnot u: 2 položek
- Shodný stav u: 1 položky
- Pokles bodového průměru o: 0,32 bodu**

NUTNOST ŽÍT V URČITÉM KOLEKTIVU SPOLUVĚŽŇŮ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	15	9	8	8	1,23	
hodnocení po roce 1989	8	8	8	16	1,80	0,57

Nutnost žít v určitém kolektivu spoluvěžňů

Počet hodnotících:
 40

Nárust bodových hodnot u:
 1 položky

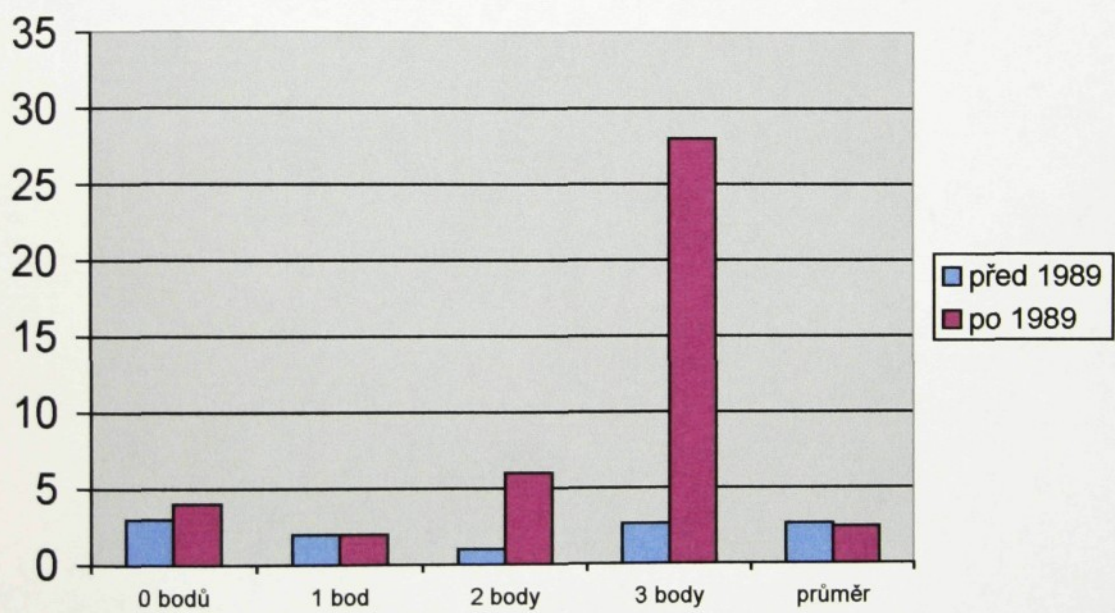
Pokles bodových hodnot u:
 2 položek

Shodný stav u:
 1 položky

Nárust bodového průměru o:
 0,57 bodu

ODLOUČENÍ OD RODINY, DOMOVA	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	3	2	1	34	2,65	
hodnocení po roce 1989	4	2	6	28	2,45	- 0,2

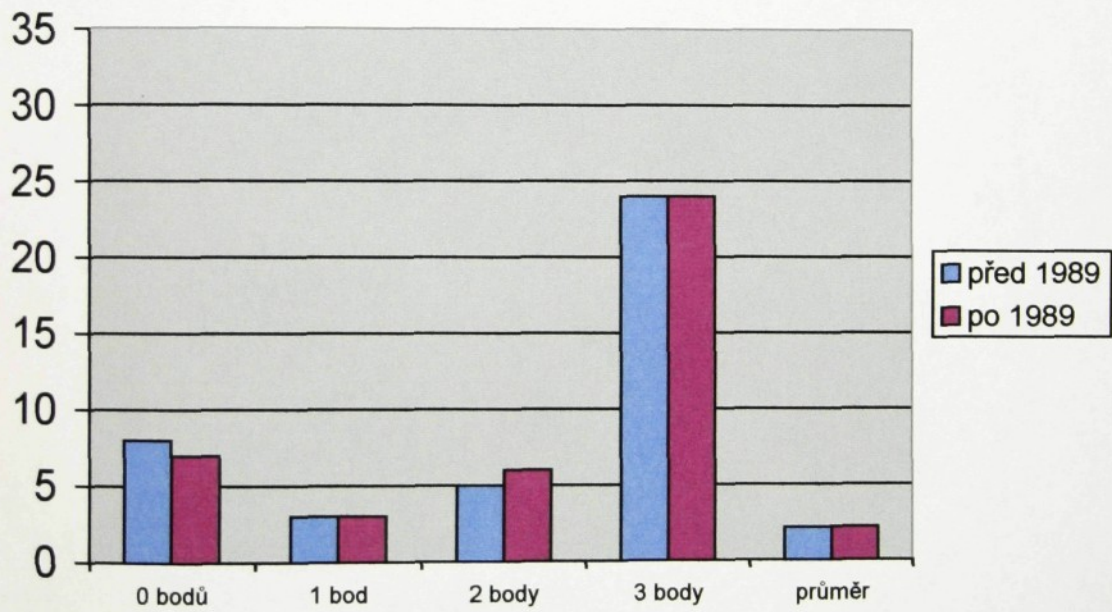
Zákaz požívání alkoholu

- Počet hodnotících: 40
- Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
- Pokles bodových hodnot u: 1 položky
- Shodný stav u: 1 položky
- Pokles bodového průměru o: 0,20 bodu

ZTRÁTA SAMOSTATNOSTI	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	8	3	5	24	2,13	
hodnocení po roce 1989	7	3	6	24	2,18	0,05

Ztráta samostatnosti

Počet hodnotících: 40

Nárůst bodových hodnot u: 0 položek

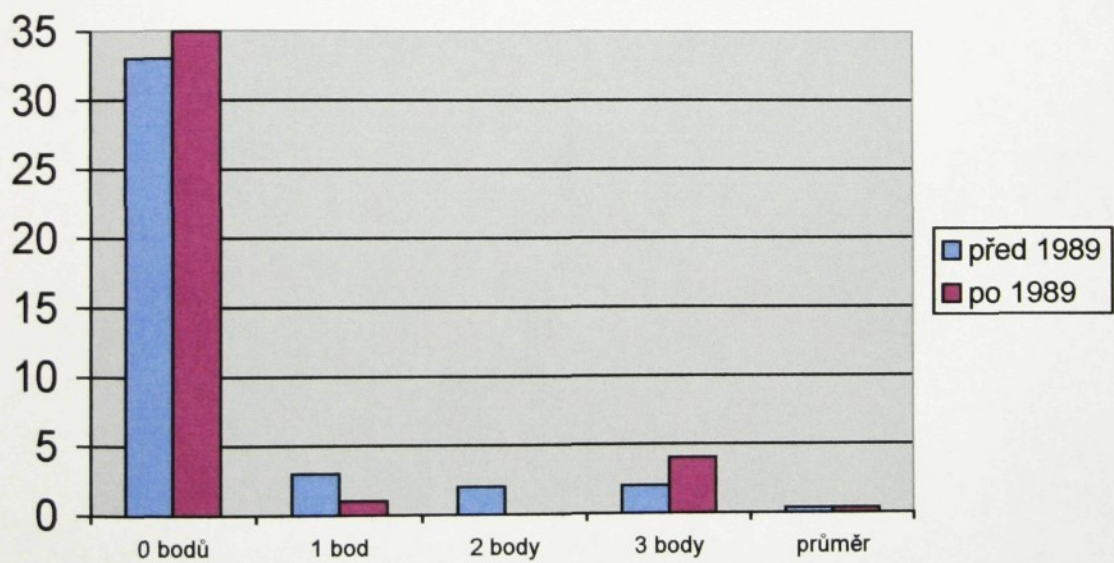
Pokles bodových hodnot u: 2 položek

Shodný stav u: 2 položek

Nárůst bodového průměru o: 0,05 bodu

PLNĚNÍ PRACOVNÍCH POVINNOSTI PO ZAŘAZENÍ DO PRÁCE	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	33	3	2	2	0,33	
hodnocení po roce 1989	35	1	0	4	0,33	

Plnění pracovních povinností po zařazení do práce

Počet hodnotících: 40

Nárůst bodových hodnot u: 2 položek

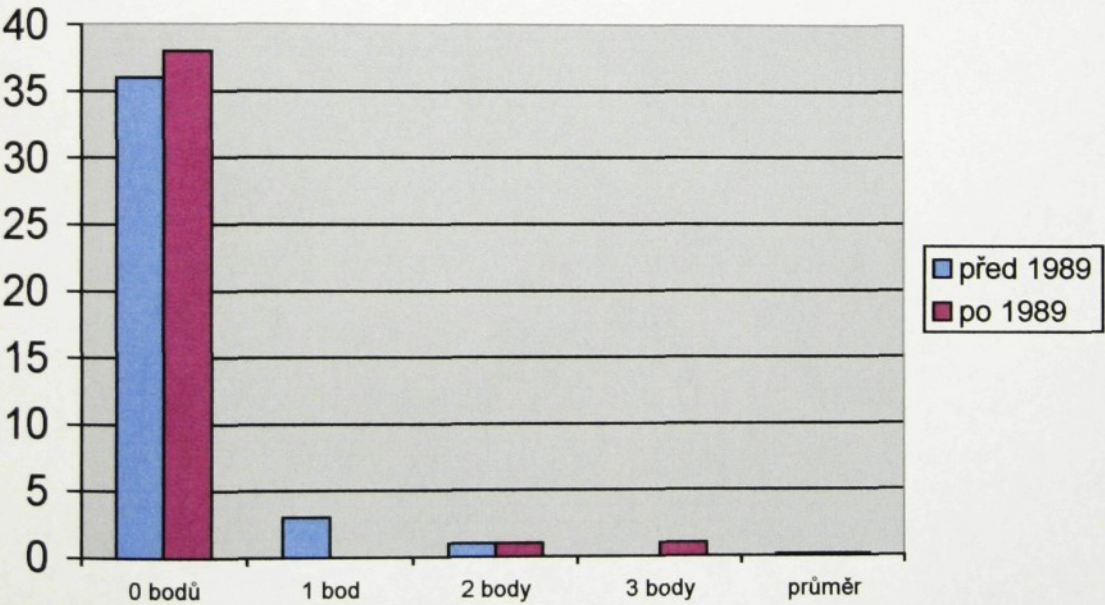
Pokles bodových hodnot u: 2 položek

Shodný stav u: 0 položek

Bodový průměr shodný

POVINNOST ZACHOVÁVAT POŘÁDEK	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	36	3	1	0	0,13	
hodnocení po roce 1989	38	0	1	1	0,13	

Povinnost zachovávat pořádek

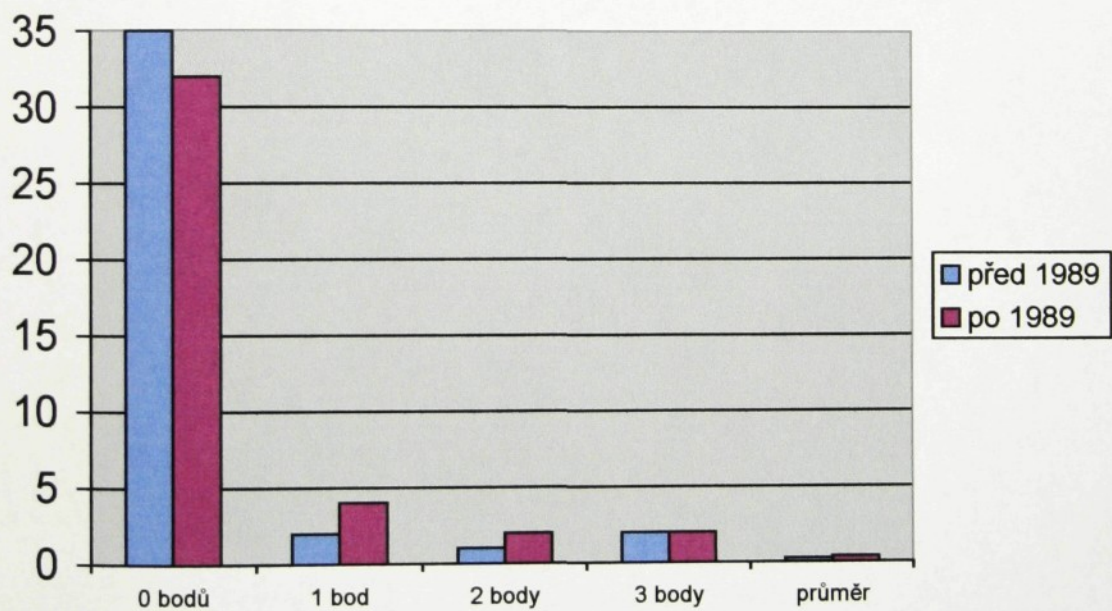

- Počet hodnotících: 40
- Nárůst bodových hodnot u: 1 položky
- Pokles bodových hodnot u: 2 položek
- Shodný stav u: 1 položky

Bodový průměr shodný

DODRŽOVÁNÍ ZÁSAD SLUŠNÉHO CHOVÁNÍ	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	35	2	1	2	0,25	
hodnocení po roce 1989	32	4	2	2	0,35	0,1

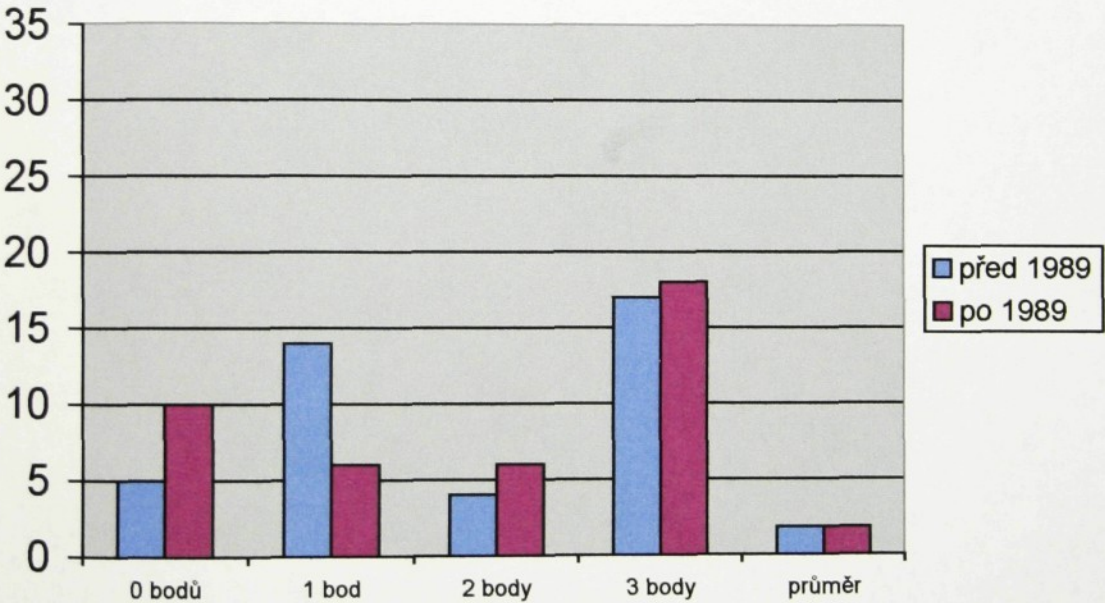
Dodržování zásad slušného chování

- Počet hodnotících: 40
- Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
- Pokles bodových hodnot u: 1 položky
- Shodný stav u: 1 položky
- Nárůst bodového průměru o: 0,10 bodu

VYBAVENÍ UBYTOVNY, CEL	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	5	14	4	17	1,83	
hodnocení po roce 1989	10	6	6	18	1,80	0,03

Vybavení ubytovny, cel

Počet hodnotících: 40

Nárůst bodových hodnot u: 3 položek

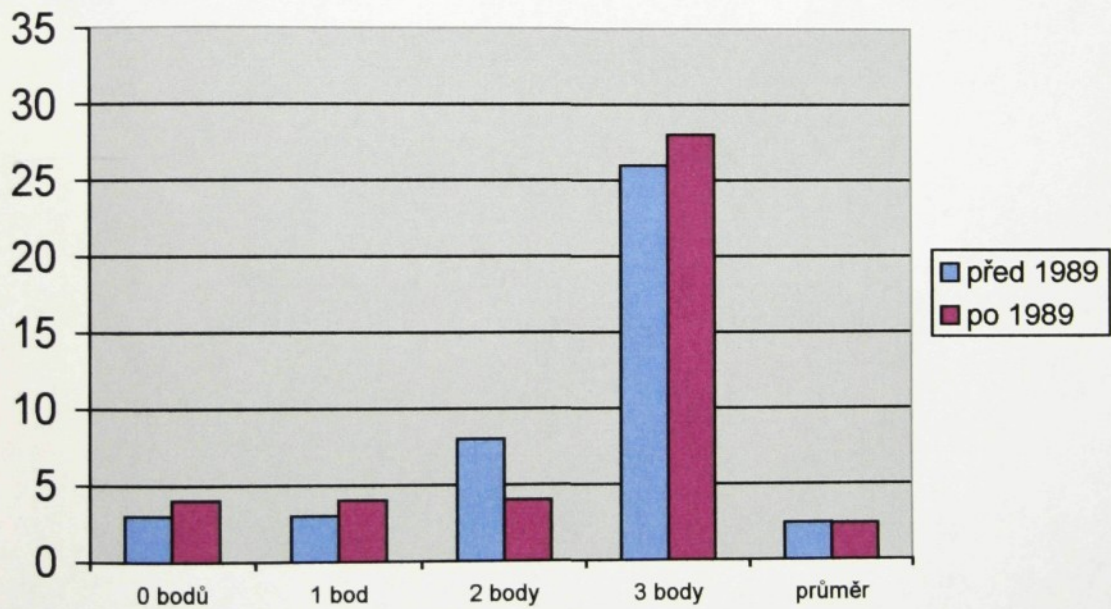
Pokles bodových hodnot u: 1 položky

Shodný stav u: 0 položek

Nárůst bodového průměru o: 0,03 bodu

ODLOUČENÍ OD ŽEN	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	3	3	8	26	2,43	
hodnocení po roce 1989	4	4	4	28	2,40	0,03

Odloučení od žen

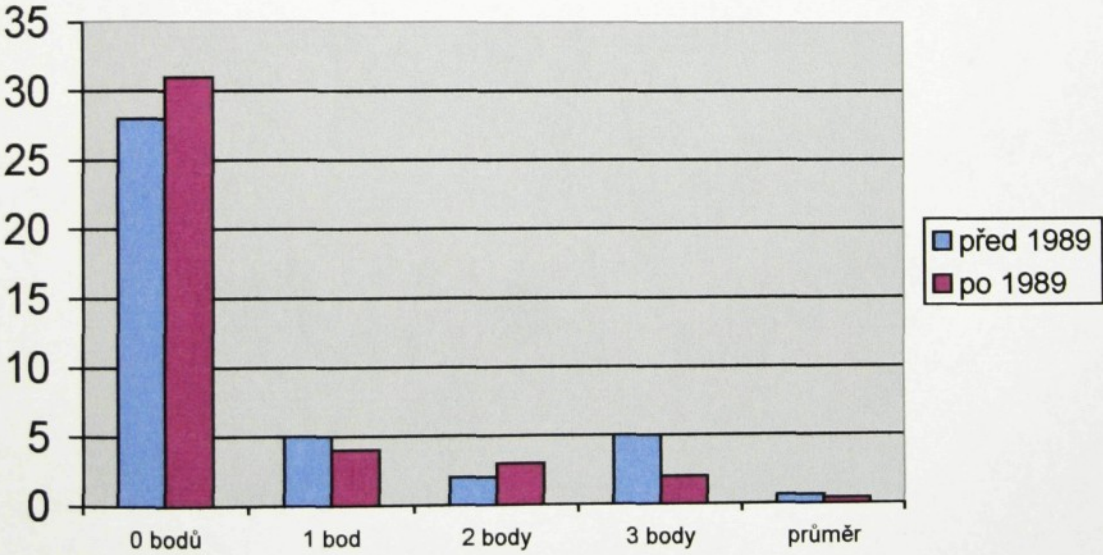

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 3 položek
Pokles bodových hodnot u: 1 položky
Shodný stav u: 0 položek

Nárůst bodového průměru o: 0,03 bodu

POVINNOST DODRŽOVAT PŘEDPISY A POKYNY NADŘÍZENÝCH	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	28	5	2	5	0,60	
hodnocení po roce 1989	31	4	3	2	0,40	0,2

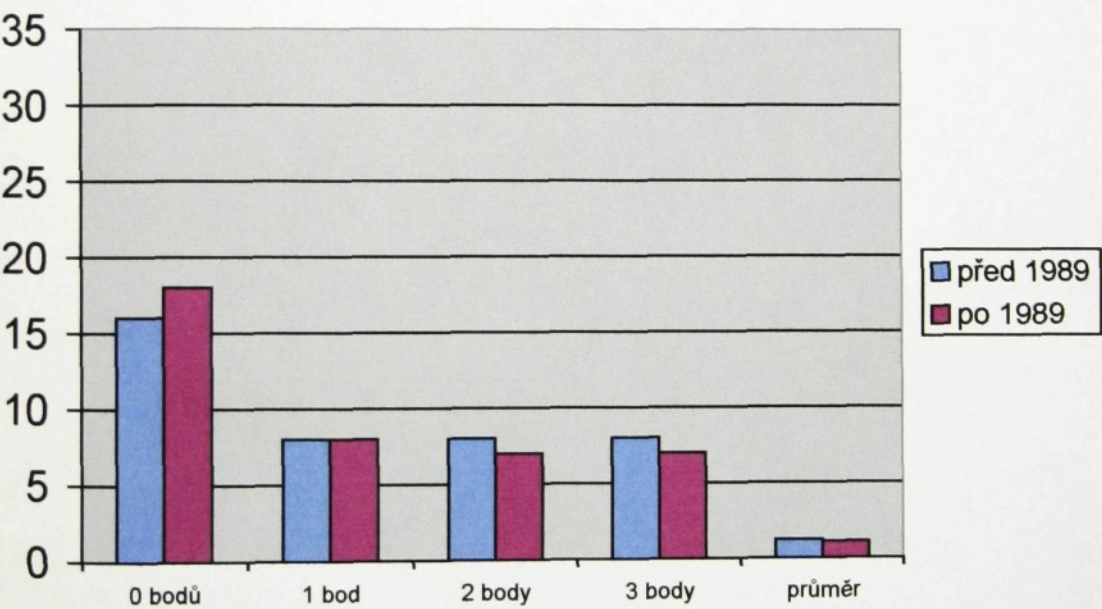
Povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízených

- Počet hodnotících: 40
- Nárůst bodových hodnot u: 2 položek
- Pokles bodových hodnot u: 2 položek
- Shodný stav u: 0 položek
- Nárůst bodového průměru o: 0,20 bodu

RIZIKO BÝT KÁZEŇSKY POTRESTÁN	0	1	2	3	průměr bodů	nárůst (pokles)
hodnocení před rokem 1989	16	8	8	8	1,20	
hodnocení po roce 1989	18	8	7	7	1,08	0,12

Riziko být kázeňsky potrestán

Počet hodnotících: 40
Nárůst bodových hodnot u: 1 položky
Pokles bodových hodnot u: 2 položek
Shodný stav u: 0 položek

Nárůst bodového průměru o: 0,12 bodu

2. VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ SROVNÁVÁNÍ PODMÍNEK VTOS PŘED ROKEM 1989 A PO ROCE 1989

Pro matematické vyjádření poklesu či nárůstu míry zátěže nebo pocitů nespokojenosti ve výkonu trestu odnětí svobody jsem vypočítal průměrnou hodnotu počtu bodů, kterou přiřadil jeden odsouzený ke každé jednotlivé položce v obou dotaznících. Po výpočtu průměrných hodnot u všech položek v obou dotaznících (přílohy č. 3 a č. 4) jsem provedl jejich grafické vyhodnocení v přílohách č. 5 a č. 6. Takto získané hodnoty jsem pro větší názornost a přehlednost porovnal v tabulkovém a grafickém vyjádření podle pěti hlavních skupin v přílohách č. 7, č. 8 a č. 9.

3. OVĚŘENÍ STANOVENÉ HYPOTÉZY

Porovnáním bodových hodnot jsem zjistil, že k nárůstu míry zátěže nebo pocitů nespokojenosti došlo ve skupině společenských podmínek o 0,20 bodu, ve skupině programu zacházení o 0,11 bodu a ve skupině omezení svobody o 0,08 bodu. Naopak k poklesu došlo ve skupině materiálních podmínek o 0,07 bodu a ve skupině požadavků ŘVT a VŘV o 0,09 bodu.

Výše uvedené výsledky mého šetření potvrzují hypotézu, že hodnocení podmínek ve výkonu trestu odnětí svobody po roce 1989 je odsouzenými vnímáno jako více zatěžující nebo vedoucí k nárůstu pocitů nespokojenosti.

IV. ZÁVĚREČNÁ FÁZE

Přínos šetření pro penitenciární praxi

Výzkum prakticky prokázal, že dotazník je pro penitenciární praxi užitečný především z těchto hledisek:

- dotazník představuje velmi dobré vodítko pro řízený rozhovor s odsouzeným pro účelný sběr a organizaci údajů o něm;
- informace získané dotazníkem představují systemizovaný soubor dat využitelných v případě rutinního zavedení do praxe nejenom pro práci vychovatele, ale i pedagoga, psychologa a dalších výchovných pracovníků;

ZÁVĚR

Získanými poznatky bude položen základ formování větší citlivosti pro vnímání penitenciární sociální reality. Na tomto základě bude rozvíjena schopnost empatie a sociální interaktivní dovednosti v jednání s lidmi, kteří mají výrazné potíže při začleňování do společnosti.

Předpokládám, že získané poznatky přispějí zejména v mé práci k hlubšímu poznání zákonitostí trestu a trestání, rozšířené o individuálně osobnostní pohled, přispějí k uvědomění si příčinných souvislostí individuální životní dráhy odsouzeného a jeho kriminální kariéry a k poznání důležitosti kontinuity zacházení s pachatelem trestných činů.

A v neposlední řadě mohou tyto poznatky a informace poskytnou i hlubší znalosti a komplexnější náhled na psychické zvláštnosti osobnosti odsouzených a jejich chování nově přicházejícím vychovatelům, pedagogům a psychologům, kteří nemají možnost osobního srovnání podmínek výkonu trestu před rokem 1989 a po něm. Uvedená fakta a výsledky dotazníkového šetření mohou být jakýmsi vodítkem při utváření vztahu zejména vychovatele k odsouzenému s cílem:

- navázání komunikace
- postupně identifikovat vztahy mezi odsouzenými
- předcházení konfliktů
- vytěžit pro sebe maximum nových poznatků a zkušeností
- analyzovat práci se skupinou a hledat další motivační faktory směřující k plnění programu zacházení.

Cílem tohoto materiálu není obsáhnout veškerou problematiku závažných problémů, které plynou z výkonu trestu odnětí svobody, ale spíše by měl sloužit jako pomůcka k profesnímu růstu.

LITERATURA A PRAMENY

- Časopis České vězeňství č. 4 a 5/1995, č. 3/1996
- NETÍK, K. a kol: Koncepce rozvoje vězeňství. Bulletin ředitelství SNV ČR, č. 3, 1991.
- KARABEC, Z.: Problémy vězeňského systému v období přechodu k demokracii. České vězeňství, č. 4, 1993.
- ZAPLETAL, J.: Kriminologie, I. díl. Praha, PA ČR 1994.
- ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V.: Úvod do penologie. Praha, Sociálně-právní institut, spol. s r.o. Most 1997.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody
- Vyhláška ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- Vnitřní řád pro odsouzené ve Věznici VS ČR Horní Slavkov
- MECLOVÁ, K.: Rozvoj vězeňského systému v České republice. České vězeňství č. 4, 2002.

DOTAZNÍK HODNOCENÍ PODMÍNEK VTOS PŘED ROKEM 1989

Instrukce: Pečlivě si přečtete jednotlivé položky tohoto dotazníku a u každé položky zakřížkujete počet bodů od 0 do 3 v závislosti na tom, do jaké míry Vás zatěžují a podmiňují Vaše pocity nespokojenosti.

0 bodů	-	nevadí mi to
1 bod	-	poněkud mi to vadí
2 body	-	více mě to vadí
3 body	-	značně mě to vadí

jednotlivé položky	0 bodů	1 bod	2 body	3 body
1. stravování				
2. povinnost podřizovat se dennímu řádu				
3. chování a zvyky spoluvězňů				
4. odloučení od dřívějších přátel				
5. chybění dosavadní práce				
6. účast na všeobecném a odborném vzdělávání				
7. být stále pod dozorem				
8. povinnost snášet tělesné prohlídky				
9. druh a intenzita sportovní činnosti				
10. oblečení				
11. zákaz požívání alkoholu				
12. způsob trávení volného času				
13. chování a přístup vězeňského personálu				
14. odloučení od přírody				
15. chybění dosavadních způsobů zábavy				
16. nedostatek pracovních příležitostí ve věznici				
17. povinnost zachovávat kázeň				
18. nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučování				
19. prohlídky věcí				
20. způsob ubytování (nedostatek místa na celách)				
21. omezení kouření				
22. nutnost žít v určitém kolektivu spoluvězňů				
23. odloučení od rodiny, domova				
24. ztráta samostatnosti				
25. plnění pracovních povinností ve věznici po zařazení do práce				
26. povinnost zachovávat pořádek				
27. dodržování zásad slušného chování				
28. vybavení ubytovny cel				
29. odloučení od žen				
30. povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízených				
31. riziko být kázeňsky potrestán				

DOTAZNÍK HODNOCENÍ PODMÍNEK VTOS PO ROCE 1989

Instrukce: Pečlivě si přečtete jednotlivé položky tohoto dotazníku a u každé položky zakřížkujte počet bodů od 0 do 3 v závislosti na tom, do jaké míry Vás zatěžují a podmiňují Vaše pocity nespokojenosti.

0 bodů	-	nevadí mi to
1 bod	-	poněkud mi to vadí
2 body	-	více mě to vadí
3 body	-	značně mě to vadí

jednotlivé položky	0 bodů	1 bod	2 body	3 body
1. stravování				
2. povinnost podřizovat se dennímu řádu				
3. chování a zvyky spoluvězňů				
4. odloučení od dřívějších přátel				
5. chybění dosavadní práce				
6. účast na všeobecném a odborném vzdělávání				
7. být stále pod dozorem				
8. povinnost snášet tělesné prohlídky				
9. druh a intenzita sportovní činnosti				
10. oblečení				
11. zákaz požívání alkoholu				
12. způsob trávení volného času				
13. chování a přístup vězeňského personálu				
14. odloučení od přírody				
15. chybění dosavadních způsobů zábavy				
16. nedostatek pracovních příležitostí ve věznici				
17. povinnost zachovávat kázeň				
18. nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučování				
19. prohlídky věcí				
20. způsob ubytování (nedostatek místa na celách)				
21. omezení kouření				
22. nutnost žít v určitém kolektivu spoluvězňů				
23. odloučení od rodiny, domova				
24. ztráta samostatnosti				
25. plnění pracovních povinností ve věznici po zařazení do práce				
26. povinnost zachovávat pořádek				
27. dodržování zásad slušného chování				
28. vybavení ubytovny cel				
29. odloučení od žen				
30. povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízených				
31. riziko být kázeňsky potrestán				

DOTAZNÍK HODNOCENÍ PODMÍNEK VTOS PŘED ROKEM 1989

(počet hodnotících - 40 odsouzených)

jednotlivé položky	0 bodů	1 bod	2 body	3 body	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného
	nevadí mi to	poněkud mi to vadí	více mě to vadí	značně mě to vadí		
1. stravování	14	7	7	12	57	1,43
2. povinnost podřizovat se dennímu řádu	21	11	1	7	34	0,85
3. chování a zvyky spoluvězňů	18	7	5	10	47	1,18
4. odloučení od dřívějších přátel	9	5	2	24	81	2,03
5. chybění dosavadní práce	12	10	3	15	61	1,53
6. účast na všeobecném a odborném vzdělávání	24	5	3	8	35	0,88
7. být stále pod dozorem	11	7	7	15	66	1,65
8. povinnost snášet tělesné prohlídky	14	7	2	17	62	1,55
9. druh a intenzita sportovní činnosti	27	5	3	5	26	0,65
10. oblečení	13	6	3	18	66	1,65
11. zákaz požívání alkoholu	30	3	0	7	24	0,60
12. způsob trávení volného času	19	7	5	9	44	1,10
13. chování a přístup vězeňského personálu	11	9	5	15	64	1,90
14. odloučení od přírody	7	7	9	17	76	1,90
15. chybění dosavadních způsobů zábavy	10	11	6	13	62	1,55
16. nedostatek pracovních příležitostí ve věznici	16	6	2	16	58	1,45
17. povinnost zachovávat kázeň	31	7	0	2	13	0,33
18. nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučování	27	6	3	4	24	0,60
19. prohlídky věcí	18	8	3	11	47	1,18
20. způsob ubytování (nedostatek místa na celách)	7	4	3	26	88	2,20
21. omezení kouření	10	6	6	18	72	1,80
22. nutnost žít v určitém kolektivu spoluvězňů	15	9	8	8	49	1,23
23. odloučení od rodiny, domova	3	2	1	34	106	2,65
24. ztráta samostatnosti	8	3	5	24	85	2,13
25. plnění pracovních povinností ve věznici po zařazení do práce	33	3	2	2	13	0,33
26. povinnost zachovávat pořádek	36	3	1	0	5	0,13
27. dodržování zásad slušného chování	35	2	1	2	10	0,25
28. vybavení ubytovny cel	5	14	4	17	73	1,83
29. odloučení od žen	3	3	8	26	97	2,43
30. povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízených	28	5	2	5	24	0,60
31. riziko být kázeňsky potrestán	16	8	8	8	48	1,20
celkový počet hodnotících ve všech položkách	531	196	118	395		
vyjádření v %	42,82%	15,81%	9,52%	31,85%		

40 odsouzených se k 31 položkám vyjádřilo za :

0 bodů -	531 x.....	42,82%
1 bod -	196 x.....	15,81%
2 body -	118 x.....	9,52%
3 body -	395 x.....	31,85%

příloha č.4

DOTAZNÍK HODNOCENÍ PODMÍNEK VTOS PO ROCE 1989

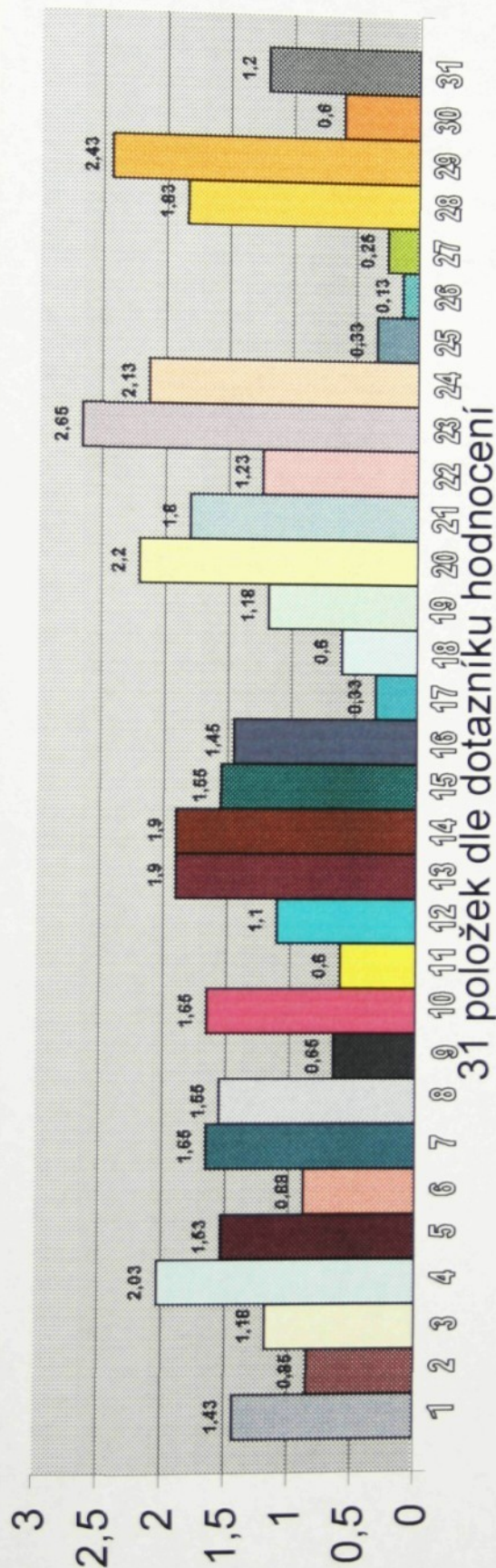
(počet hodnotících - 40 odsouzených)

jednotlivé položky	0 bodů	1 bod	2 body	3 body	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného
	nevadí mi to	poněkud mi to vadí	více mě to vadí	značně mě to vadí		
1. stravování	12	11	6	11	56	1,40
2. povinnost podřizovat se dennímu řádu	31	5	1	3	16	0,40
3. chování a zvyky spoluvězňů	5	8	11	16	78	1,95
4. odloučení od dřívějších přátel	9	3	6	22	81	2,03
5. chybění dosavadní práce	7	7	4	22	81	2,03
6. účast na všeobecném a odborném vzdělávání	19	9	4	8	41	1,03
7. být stále pod dozorem	14	6	11	9	55	1,38
8. povinnost snášet tělesné prohlídky	12	6	6	16	66	1,65
9. druh a intenzita sportovní činnosti	29	5	4	2	19	0,48
10. oblečení	16	6	4	14	56	1,40
11. zákaz požívání alkoholu	33	2	1	4	16	0,40
12. způsob trávení volného času	19	10	4	7	39	0,98
13. chování a přístup vězeňského personálu	21	11	2	6	33	2,18
14. odloučení od přírody	4	7	7	22	87	2,18
15. chybění dosavadních způsobů zábavy	12	6	7	15	65	1,63
16. nedostatek pracovních příležitostí ve věznici	9	1	5	25	86	2,15
17. povinnost zachovávat kázeň	31	5	1	3	16	0,40
18. nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučování	21	9	2	8	37	0,93
19. prohlídky věcí	13	7	7	13	60	1,50
20. způsob ubytování (nedostatek místa na celách)	8	2	3	27	89	2,23
21. omezení kouření	15	5	6	14	59	1,48
22. nutnost žít v určitém kolektivu spoluvězňů	8	8	8	16	72	1,80
23. odloučení od rodiny, domova	4	2	6	28	98	2,45
24. ztráta samostatnosti	7	3	6	24	87	2,18
25. plnění pracovních povinností ve věznici po zařazení do práce	35	1	0	4	13	0,33
26. povinnost zachovávat pořádek	38	0	1	1	5	0,13
27. dodržování zásad slušného chování	32	4	2	2	14	0,35
28. vybavení ubytovny cel	10	6	6	18	72	1,80
29. odloučení od žen	4	4	4	28	96	2,40
30. povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízených	31	4	3	2	16	0,40
31. riziko být kázeňsky potrestán	18	8	7	7	43	1,08
celkový počet hodnotících ve všech položkách	527	171	145	397		
vyjádření v %	42,50%	13,79%	11,69%	32,02%		

40 odsouzených se k 31 položkám vyjádřilo za :

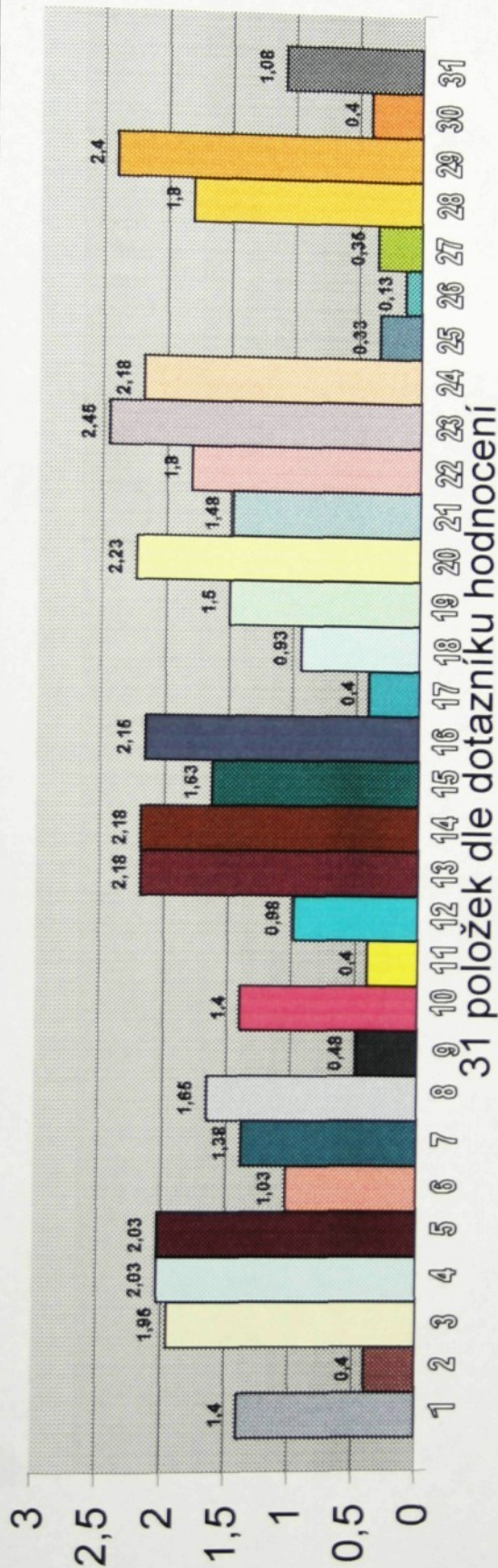
0 bodů -	527 x.....	42,50%
1 bod -	171 x.....	13,79%
2 body -	145 x.....	11,69%
3 body -	397 x.....	32,02%

GRAF HODNOCENÍ PODMÍNEK VTOS PŘED ROKEM 1989

- 1-stravování
- 2-povinnosti podřizovat se dennímu řádu
- 3-chování a zvyky spoluvězňů
- 4-odloučení od dřívějších přátel
- 5-chybění dosavadní práce
- 6-účast na všeobecném a odborném vzdělávání
- 7-být stále pod dozorem
- 8-povinnost snášet tělesné prohlídky
- 9-druh a intenzita sportovní činnosti
- 10-oblečení
- 11-zákaz požívání alkoholu
- 12-způsob trávení volného času
- 13-chování a přístup věz. personálu
- 14-odloučení od přírody
- 15-chybění dosavadních způsobů zábavy
- 16-nedostatek pracovních příležitostí ve věznicích
- 17-povinnost zachovávat kázeň
- 18-nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučování
- 19-prohlídky věcí
- 20-způsob ubytování-nedostatek místa na celách
- 21-omezení kouření
- 22-nutnost žít v určitém kolektivu spoluvězňů
- 23-odloučení od rodiny, domova
- 24-ztráta samostatnosti
- 25-plnění prac.povinností ve věznicích po zafaz. do práce
- 26-povinnost zachovávat pořádek
- 27-dodržování zásad slušného chování
- 28-vybavení ubytovny a cel
- 29-odloučení od žen
- 30-povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízených
- 31-riziko být kázeňsky potrestán

GRAF HODNOCENÍ PODMÍNEK VTOS PO ROCE 1989

31 položek dle dotazníku hodnocení

- 1-stravování
- 2-odloučení od dřívějších přátel
- 3-být stále pod dozorem
- 4-oblečení
- 5-chování a přístup věz. personálu
- 6-nedostatek pracovních příležitostí ve věznici
- 7-prohlídka věcí
- 8-nutnost žít v určitém kolektivu spoluvězňů
- 9-plnění prac. povinností ve věznici po zařazení do práce
- 10-vybavení ubytovny a cel
- 11-riziko být kázeňsky potrestán
- 12-povinnost dodržovat se dennímu řádu
- 13-chybění dosavadní práce
- 14-povinnost snášet tělesné prohlídky
- 15-zákaz požívání alkoholu
- 16-odloučení od přírody
- 17-povinnost zachovávat kázeň
- 18-způsob ubytování-nedostatek místa na celách
- 19-odloučení od rodiny, domova
- 20-povinnost zachovávat pořádek
- 21-odloučení od žen
- 22-povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízených
- 23-ztráta samostatnosti
- 24-omezení kouření
- 25-nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučování
- 26-chybění dosavadních způsobů zábavy
- 27-nutnost trávení volného času
- 28-druh a intenzita sportovní činnosti
- 29-účast na všeobec a odborném vzdělávání
- 30-chování a zvyky spoluvězňů
- 31-účast na všeobec a odborném vzdělávání

HODNOCENÍ PODMÍNEK VTOS PŘED ROKEM 1989 DLE JEDNOTLIVÝCH SKUPIN

MATERIÁLNÍ PODMÍNKY

jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1.stravování	57	1,78
2.oblečení	66	
3.způsob ubytování (nedostatek místa na celách)	88	
4.vybavení ubytovny cel	73	
součet bodů	284	

SPOLEČENSKÉ PODMÍNKY

jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1.chování a zvyky spoluvězňů	47	1,33
2.chování a přístup vězeňského personálu	64	
3.nutnost žít v určitém kolektivu vězňů	49	
součet bodů	160	

POŽADAVKY ŘVT a VŘV

jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1.povinnost podřizovat se dennímu řádu	34	0,71
2.zákaz požívání alkoholu	24	
3.povinnost zachovávat kázeň	13	
4.nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučová	24	
5.omezení kouření	72	
6.povinnost zachovávat pořádek	5	
7.dodržování zásad slušného chování	10	
8.povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízen	24	
9.riziko být kázeňsky potrestán	48	
součet bodů	254	

PROGRAM ZACHÁZENÍ

jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1.účast na všeobecném a odborném vzdělávání	35	0,88
2.druh a intenzita sportovní činnosti	26	
3.způsob trávení volného času	44	
4.nedostatek pracovních příležitostí ve věznici	58	
5.plnění pracovních povinností ve věznici po zařaz	13	
součet bodů	176	

OMEZENÍ SVOBODY

jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1. odloučení od dřívějších přátel	81	1,86
2. chybění dosavadní práce	61	
3. být stále pod dozorem	66	
4. povinnost snášet tělesné prohlídky	62	
5. odloučení od přírody	76	
6. chybění dosavadních způsobů zábavy	62	
7. prohlídky věci	47	
8. odloučení od rodiny, domova	106	
9. ztráta samostatnosti	85	
10. odloučení od žen	97	
součet bodů	743	

HODNOCENÍ PODMÍNEK VTOS PO ROCE 1989 DLE JEDNOTLIVÝCH SKUPIN

MATERIÁLNÍ PODMÍNKY		
jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1.stravování	56	1,71
2.oblečení	56	
3.způsob ubytování (nedostatek místa na celách)	89	
4.vybavení ubytovny cel	72	
součet bodů	273	

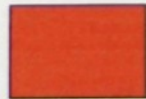
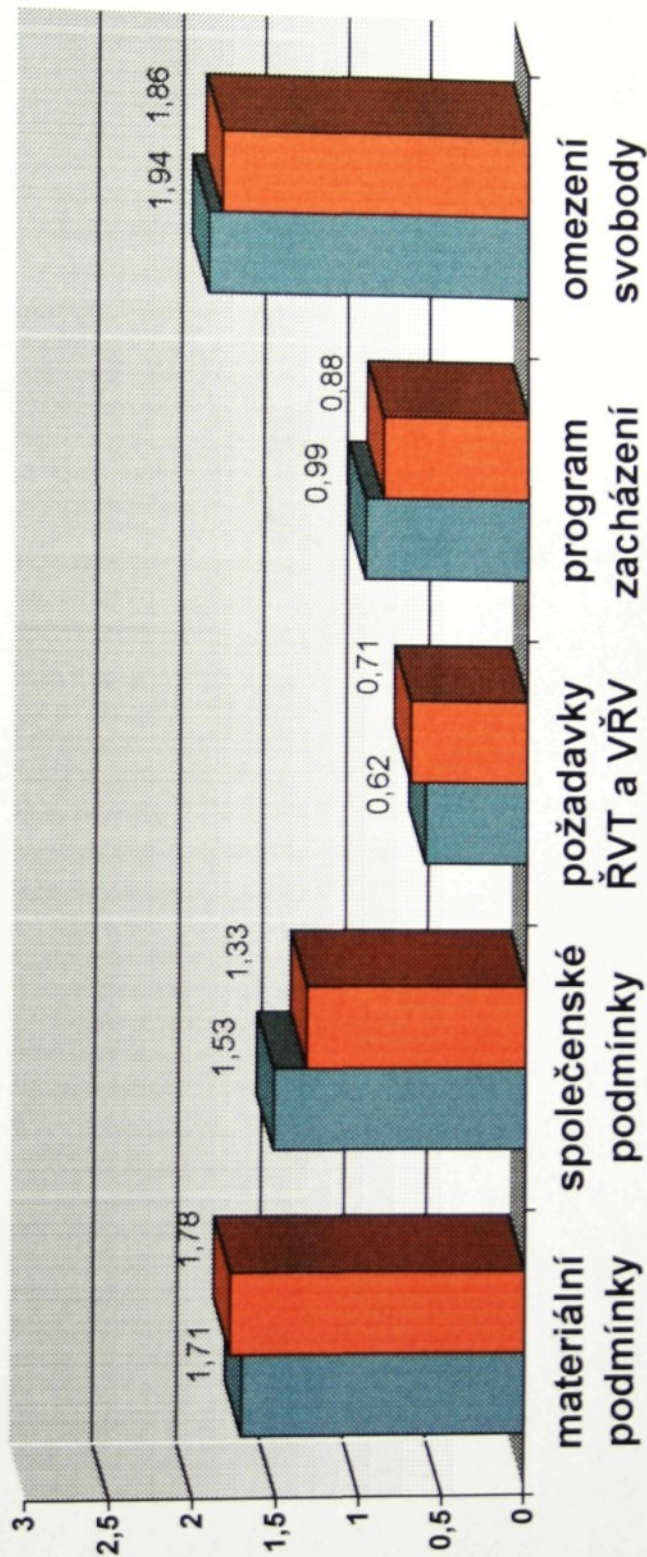
SPOLEČENSKÉ PODMÍNKY		
jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1.chování a zvyky spoluvězňů	78	1,53
2.chování a přístup vězeňského personálu	33	
3.nutnost žít v určitém kolektivu vězňů	72	
součet bodů	183	

POŽADAVKY ŘVT a VŘV		
jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1.povinnost podřízovat se dennímu řádu	16	0,62
2.zákaz požívání alkoholu	16	
3.povinnost zachovávat kázeň	16	
4.nutnost přijímat domluvu, napomenutí a poučování	37	
5.omezení kouření	59	
6.povinnost zachovávat pořádek	5	
7.dodržování zásad slušného chování	14	
8.povinnost dodržovat předpisy a pokyny nadřízených	16	
9.riziko být kázeňsky potrestán	43	
součet bodů	222	

PROGRAM ZACHÁZENÍ		
jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1.účast na všeobecném a odborném vzdělávání	41	0,99
2.druh a intenzita sportovní činnosti	19	
3.způsob trávení volného času	39	
4.nedostatek pracovních příležitostí ve věznici	86	
5.plnění pracovních povinností ve věznici po zařazení	13	
součet bodů	198	

OMEZENÍ SVOBODY		
jednotlivé položky	počet bodů	průměrný počet bodů na jednoho odsouzeného (součet bodů : počtem položek : počtem hodnotících)
1. odloučení od dřívějších přátel	81	1,94
2. chybění dosavadní práce	81	
3. být stále pod dozorem	55	
4. povinnost snášet tělesné prohlídky	66	
5. odloučení od přírody	87	
6. chybění dosavadních způsobů zábavy	65	
7. prohlídky věcí	60	
8. odloučení od rodiny, domova	98	
9. ztráta samostatnosti	87	
10. odloučení od žen	96	
součet bodů	776	

POROVNÁNÍ HODNOCENÍ PODMÍNEK VTOS DLE JEDNOTLIVÝCH SKUPIN PŘED ROKEM 1989 A PO ROCE 1989

- PŘED ROKEM 1989

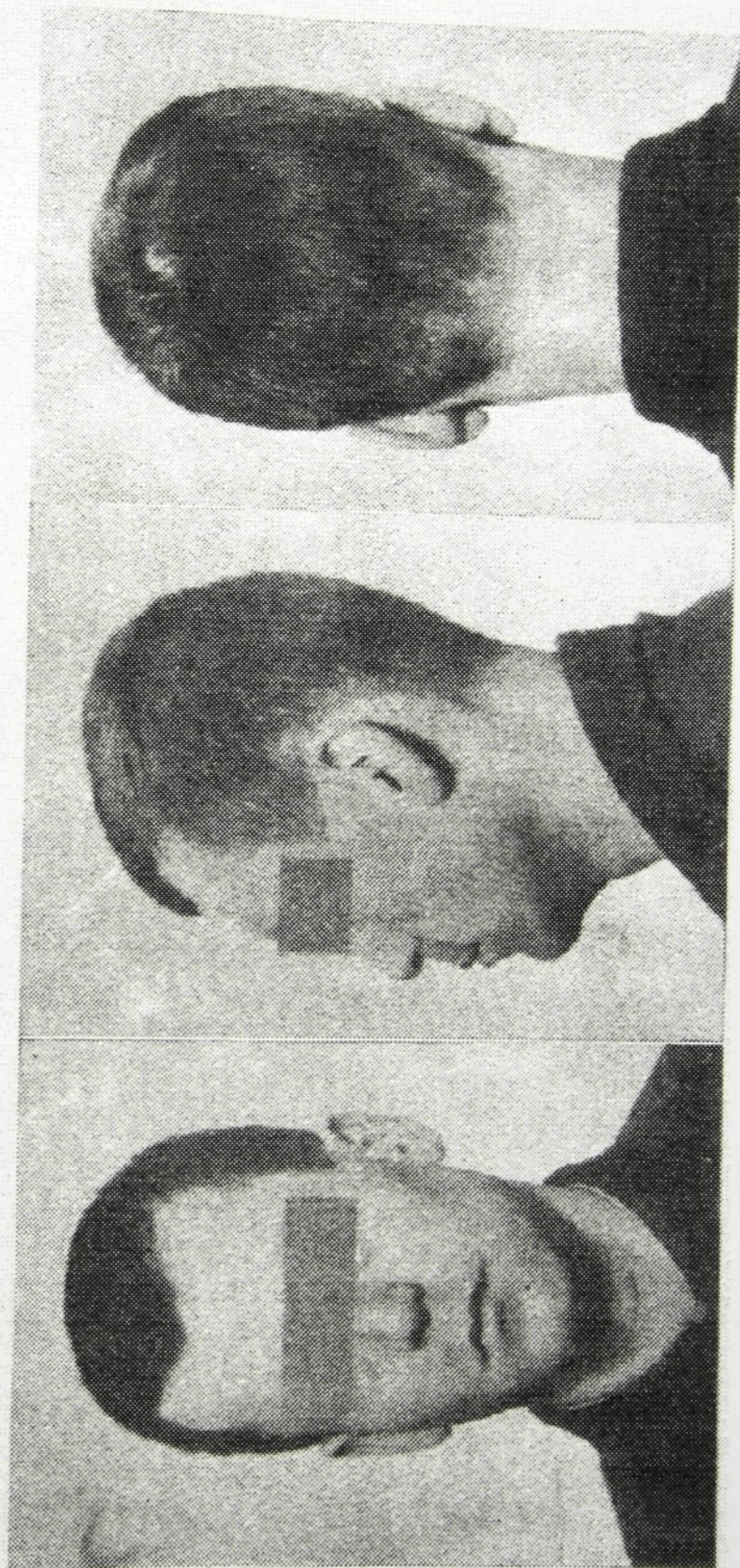

- PO ROCE 1989

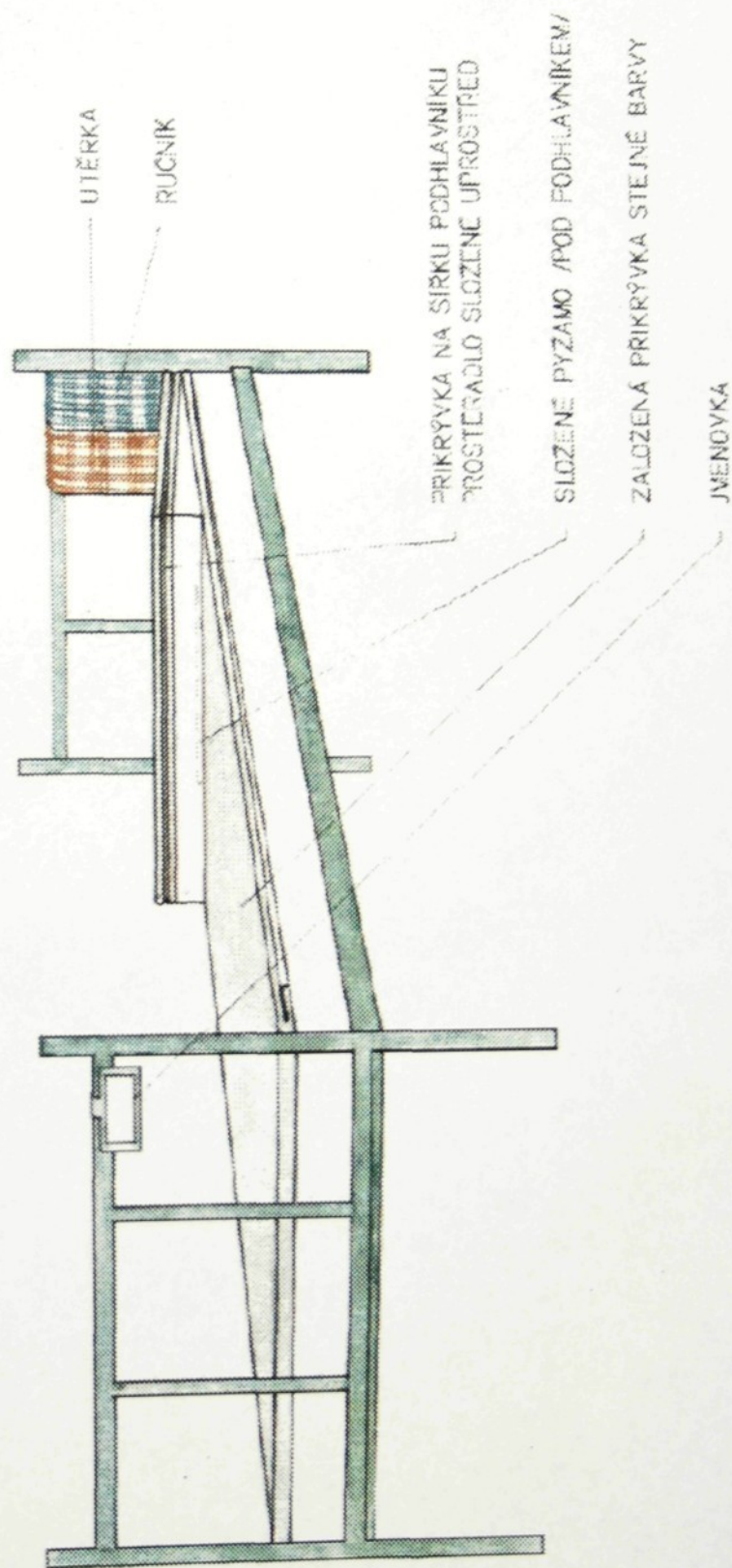
0 bodů - nevádí mi to
1 bod - poněkud mi to vadí
2 body - více mě to vadí
3 body - značně mě to vadí

**VZOR OSTRŮHÁNÍ, ÚPRAVA LŮŽKA A ULOŽENÍ OSOBNÍCH VĚCÍ
ODSOUZENÉHO V MINULÉM REŽIMU**

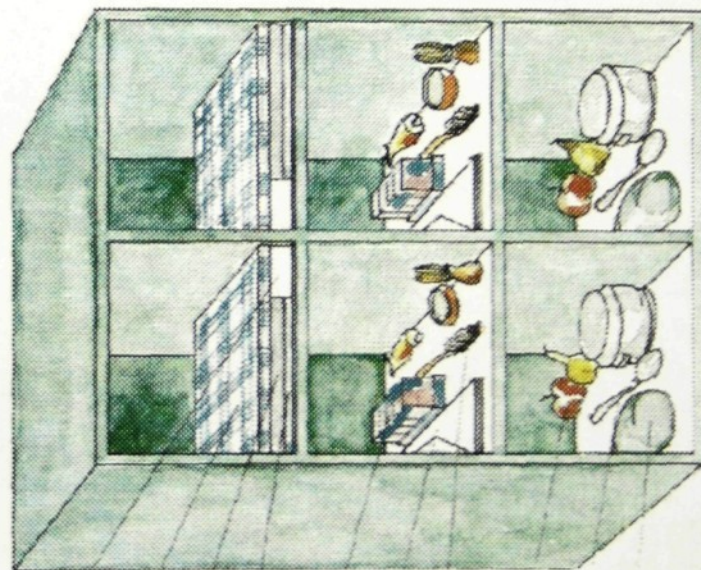
VZOR OSTŘÍHÁNÍ ODSOUZENÉHO

VZOR ÚPRAVY LŮŽKA

VZOR ÚPRAVY SKŘÍŇEK

JMENOVKA

RUCNÍK

SPODNÍ PRÁDLO

KOŠILE

KURÁCKÉ POTREBY

DOPLNĚNÍ PAPIRY

HYGIENICKÉ POTREBY

POTRAVINY

JIDELNÍ NADOBÍ

POLNÍ LAHEV

HORNÍ ČÁST SKŘÍNKY SLOŽÍ PRO
UCHOVÁNÍ OSOBNÍHO PRÁDLA

KOMINEK PRÁDLA JE SLOŽEN NA CELOU
SÍRKU - MĚNÍ BEZ ZÁHYBŮ A POMÁČKÁNÍ

NEJPRVE JE SLOŽENA KOŠILE, PAK
SPODNÍ PRÁDLO A NAHOŘE RUCNÍK.

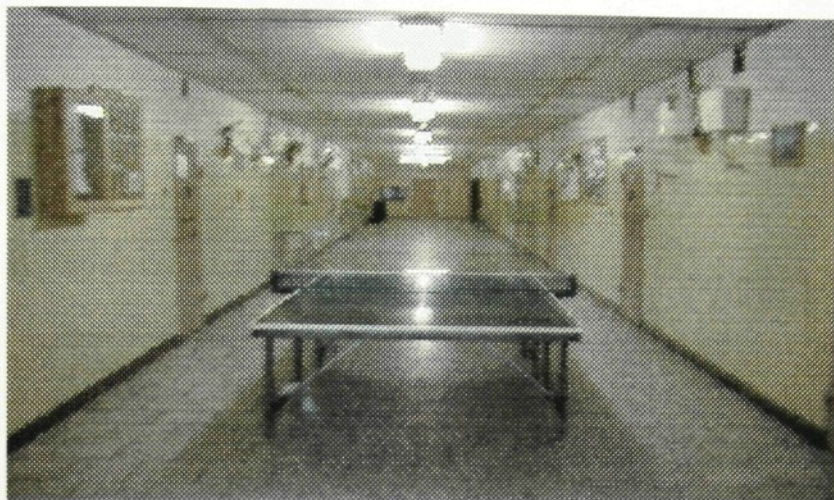
RESERVNÍ OUVACE /POHOZKY/, KAPESNÍK
A PODOBNÉ SLOŽÍTE ZA KOMINKEM.

KOMINEK JE OPATŘEN JMENOVKOU,
KTERÁ OBSAHUJE JMÉNO A ZÁKLADNÍ
ČÍSLO.

VE STŘEDNÍ ČÁSTI SKŘÍNKY SROVNÁTE
OD LEVÉHO KRAJE HYGIENICKÉ POTREBY,
PSACÍ A KURÁCKÉ POTREBY.

V DOLNÍ ČÁSTI SKŘÍNKY JSOU ULOŽENY:
JIDELNÍ NADOBÍ, POLNÍ LAHEV, LZICE,
PŘÍPADNĚ POTRAVINY (MÁSTNĚ POTRAVINY
NA VÍČKU).

VÝBĚR OBJEKTŮ VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY (VĚZNICE S OSTRAHOU)

Oddíl pracujících
odsouzených

Ložnice
odsouzených

Posilovna
odsouzených

Kulturní místnost
odsouzených

Kulturní místnost
s kulečnickem

Knihovna
odsouzených

Bezkontaktní
návštěvní místnost

Kuchyň
odsouzených

Jídelsna
odsouzených